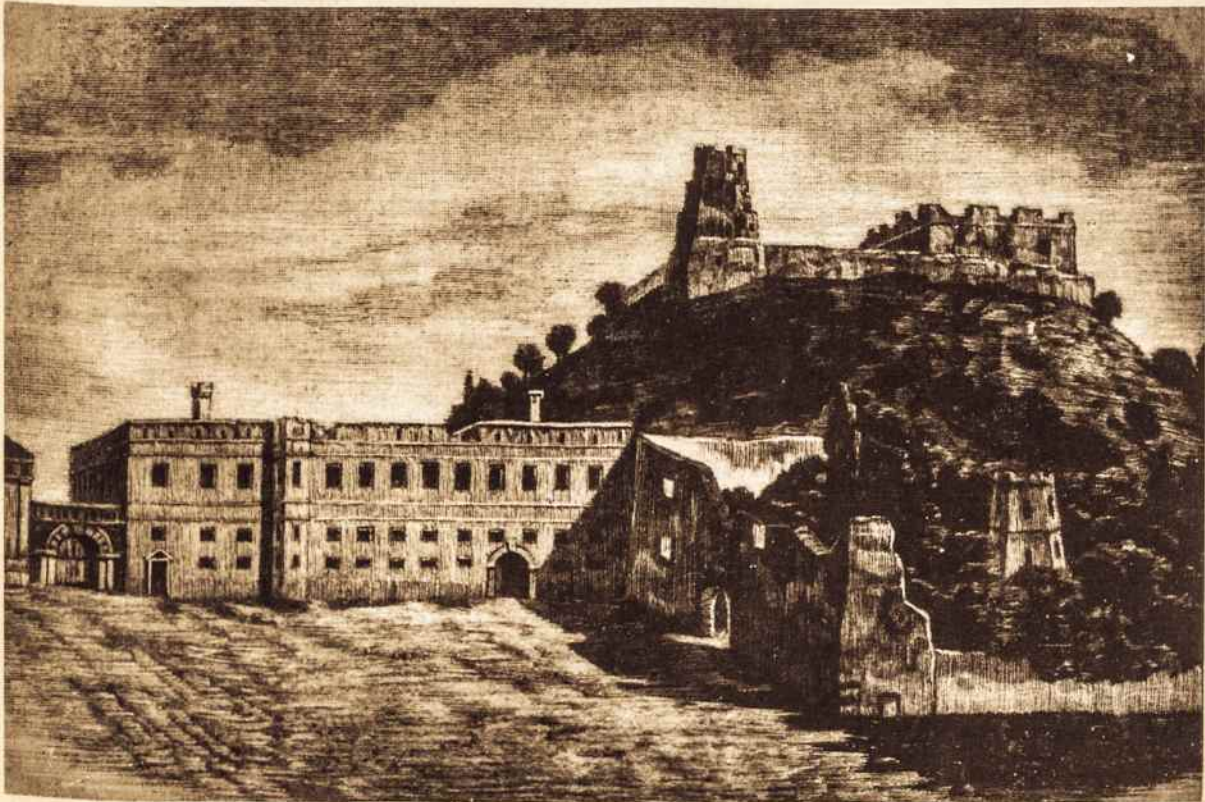

TECHNIKOS ŽODIS

1959

TECHNIKOS DARBUOTOJŲ
DVIMĖNESINIS ŽURNALAS

1

TECHNIKOS ŽODIS

Isteigtas 1951 m.

Leidžia: Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos Chicago s Skyriaus Technikinės Spaudos Sekcija

Prenumerata \$5 metams.

PLIAS ir ALIAS ORGANAS

REDAGUOJA REDAKCINĖ KOLEGIJA,

Šį numerį redagavo red. kolegija Čikagoje

Techn. redaktorius J. Slabokas

Redakcinės Kolegijos ir Administracijos adresas: K. Paukštys, 2610 W. 47th St., Chicago 32, Ill., U. S. A.
Tel.: Virginia 7-4650.

THE ENGINEERING WORD

Est. 1951

Published by American Lithuanian Engineers and Architects Association, Inc., Division of Chicago, Technical Press Sect.

Yearly subscription \$5.

TECHNIKOS ŽODŽIO ATSTOVAI

ANGLIJOJE: J. Vilčinskas, 37 Gowrie Rd.,
London SW. 11, England.

AUSTRALIJOJE: B. Daukus, 273 Cooper Rd., Yagoona, Sydney, N. S. W. Australia.

KANADOJE: P. Lelis, 123 Beatrice St., Toronto, Ont., Canada.

V. Stankevičius 4900 Grand Blvd.,
Montreal 29, P. Q., Canada

J.A.V-se:

1. V. Adomavičius, 191 - L - ST. So. Boston 27, Mass.

2. K. Krulikas, 93—11, 114-th St., Richmond Hill 18, L. I., N. Y.

3. A. Semėnas, — "Daina" Television Co., 3321 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill.

BRAZILIJOJE: Ž. Bačelis, Caixa Postal 9102
Sao Paulo, Brasil, S. A.

KOLUMBIJOJE: J. Kalėda, Apartado Aereo 1720,
Medellin, Colombia, S. A.

VENECUELOJE: V. Venckus.

4. J. Puškorius, 1837 Page Ave., Cleveland 12, Ohio.

5. S. Juzėnas, 15491 Ward St., Detroit 27, Mich.

6. A. Jurskis, 1313 W. Jerome St., Philadelphia 40, Pa

T U R I N Y S

Darbą pradėdant

UNRRA Universitetas

Münchene J. ŠIMOLIONAS

Lietuviškosios architektūros

atgimimas K. KRULIKAS

ALIAS-PLIAS penktasis suvažiavimas

Baltimorėje V. VINTARTAS

Lietuvos Pasiuntinybės rūmai

Brazilijoje V. VINTARTAS

Jūrininkystė ir žvejyba

Įvairūs pasisakymai

Nauji leidiniai

Iš mūsų veiklos

C O N T E N T S

Starting the work

UNRRA University in

Munich J. ŠIMOLIONAS

Revival of Lithuanian

Architecture K. KRULIKAS

Fifth Biannual ALEAA and WLEA

Convention at Baltimore V. VINTARTAS

Lithuanian Legation Building

in Brasilia V. VINTARTAS

Navigation and Fishery

Notes & Topics

Recent Publications

Our Activities

Viršelyje:

Vilniaus pilis. Viršuje kalno buvo vadinamoji aukštutinė pilis su įtvirtinimais; apačioje — žemutinė pilis su didžiojo kunigaikščio rūmais. Pilis statyta 14 š. pradžioje, bet buvo vėliau kelis kartus perstatyta. Ši gynimosi tvirtovė buvo 1661 m. karuose sunaikinta ir daugiau karo reikalams nenaudota.

Cover:

Vilnius Castle. On the mountain top is the fortress; below is the Lower castle which contained the Grand Dukes Palace. It was built in the 14th century and destroyed in the wars of 1661.

TECHNIKOS ŽODIS

IX METAI

1959 M. SAUSIS-VASARIS

NR.1(56)

DARBĄ PRADEDANT

Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos 5-tame suvažiavime išrinktoji Centro Valdyba, perėmusi pareigas, kviečia į talką visus narius, kad bendromis, sutelktomis jėgomis siektume užsibrėžtų tikslų. Jau penkis suvažiavimus turėjusi, mūsų Sąjunga pakankamai įrodė savo reikalingumą. Ji ir toliau turi gyvuoti ir plėsti savo veiklą, nesustodama ties profesijos ribomis, bet apimdama visą mūsų visuomenės gyvenimą, ypačiai lietuvių kultūros sritį.

Mes turime burtis, telkti pajėgas ir reikšti iniciatyvą savo darbuose su tikslu išlaikyti mūsų organizaciją kūrybinga. Mūsų pajėgos, narių skaičiaus ir jų aktyvumo požiūriais, neturi mažėti, bet vis augti. Mes turime dėti visas pastangas į savo eiles įtraukti didelį skaičių jaunųjų kolegų, baigusius mokslą šiame krašte. Atminkime, kad nuo visų mūsų pastangų dydžio pareis mūsų veiklos rezultatai.

Palikę savo tėvų žemę okupanto sauvalei ir atsidurę Vakarų Europoj, neturėdami prieš akis aiškios ateities, mes nepalūžome dvasioje, bet ėmėmės darbo. Sukūrėme savo organizaciją, kuri apjungė didžiumą mūsų profesijos darbuotojų. Ji buvo gyva, kūrybinga, turėjo savo spaudą ir didelį aktyvių narių skaičių. Lietuviai inžinieriai ir architektai tada dirbo savo sugebėjimams artimą darbą, mokytojavo mokyklose bei kursuose, dirbo tremtinių administracijos įstaigose ir gyvai dalyvavo visuomeniniame tremtinių gyvenime.

Apleidę Europą, įsikūrėme užjūrio kraštuose ir vėl parodėme, kad mokame organizuotis ir bendromis pastangomis tvarkyti savo reikalus.

Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjunga, įkurta ir įteisinta Jungtinėse Amerikos Valstybėse, yra didelė ir pajėgi lietuvių profesinė organizacija, todėl ji turi išplėsti savo veiklą, kad galėtų padaryti žymų įnašą į mūsų bendruomenės gyvenimą.

ALIAS veikla reiškiasi svarbiausia skyriuose, kur daromi susirinkimai, skaitomos paskaitos, ruošiami parengimai. Visuomeninėje veikloje skyriai įsijungia į bendras pas-

tangas kartu su kitomis lietuvių organizacijomis, kurias jungia bendri siekimai.

Kadangi kiekvienos organizacijos veikloje žymų vaidmenį vaidina spauda, ją turėdami, turime dėti visas pastangas jai plėsti ir tobulinti. Gyvendami plačiai pasklidę, per savo spaudą palaikome tarpusavio ryšius ir joje gvildename savo profesines bei organizacines problemas. Visi turime įsisąmoninti šią spaudos reikšmę ir tiek prenumerata, tiek straipsniais ją remti. Šiais metais iš spaudos išeis Lietuvių Inžinierių ir Architektų Metraštis, kuriame bus išsamiai apibūdinti visų inžinerijos šakų atsiekimai, pradedant tolimesnėmis, baigiant dabartim. Tą kapitalinį leidinį visi turime įsigyti, nes neabejotinai jis turės istorinės reikšmės.

Atsiminkime, kad už savo profesijos įsigijimą turime būti dėkingi savo kraštui arba iš jo kilusiems mūsų tėvams. Kam daugiau duota, iš to daugiau ir reikalaujama. Tad, kiekvieno nario pareiga yra padaryti įnašą į ALIAS veiklą bei talkininkauti tokiuose lietuvių bendruomenės darbuose, kur jo pagalba gali būti naudinga. Pvz. mūsų Sąjungos nariai galėtų talkininkauti, planuojant lietuvių kolonijoms pastatus, stengiantis jų architektūrai priduoti savitus bruožus.

Mes turime dėti pastangas glaudžių tarpusavio santykių palaikymui, draugiškam bendravimui, ne tik pačių narių tarpe, bet į tokį bendravimą turime įtraukti savo profesijos prieauglį, savo šeimas, jaunimą. Turime pagalvoti apie organizacines formas tokį bendravimą padaryti patraukliu ir populiariu.

Kai visi, be išimties, įnešime savo įnašą į ALIAS veiklą ir atliksime mažyčius finansinius įsipareigojimus, žinosime, kad atlikome savo pareigas, ir galėsime pasidžiaugti atliktais darbais.

Tad, Centro Valdyba dar kartą visus kviečia į lietuvišką talką, panašiai, kaip lietuvius ūkininkas kvietėsi į talką savo kaimynus. Žinodami, kad talka ir jiems kada bus reikalinga, kaimynai noriai talkon ejo.

ALIAS Centro Valdyba

UNRRA

Universitetas Muenchene

(1946. II. 16 — 1949)

PROF. JONAS ŠIMOLIŪNAS, Racine, Wis.

Antrojo pasaulinio karo metu bolševikų pagrobtų laisvų valstybių Estijos, Latvijos, Lietuvos Lenkijos ir Ukrainos. buvusios Lenkijos okupuotos dalies universitetų profesorių rūpesčiu buvo gautas karinės US valdžios sutikimas ir UNRRA tarpt. org-jos pritarimas įsteigti universitetą Muenchene.

1945. VIII. 1 paskelbta studentų registracija. Gauti 1458 studentų prašymai. 1945. XI. 4 — XII. 8 vykdomas stojančiųjų mokslo dokumentų tikrinimas, studentų žinių kartojimas bei derinimas. Karo metu dokumentų nustojusių žinios patikrintos egzaminais.

Pirmuose semestruose mokslas buvo pradėtas 1946. II. 4, o iškilmingas UNRRA un-to Muenchene atidarymas įvyko 1946. II. 16, jau esant 2756 studentams ir 178 dėstytojams. Lietuvių buvo užsiregistravę 696, iraniečių — 2, italų — 4, jugoslavų — 173, latvių — 202, lenkų — 179, rumunų — 16, turkų — 8, ukrainiečių — 847, vengrų — 30, žydų — 174, ir be pilietybės — 424.

Un-to profesorių taryba išrinko prof. Ottomar Pirkmajer un-to rektoriumi, o prof. P. Krumin — prorektoriumi. Un-tas mokslo srityje turėjo autonomiją. Fakultetų tarybos išrinko fakultetų dekanus ir katedrų vedėjus ir taip pat tvarkėsi savarankiškai. Statybos katedros vedėju buvo išrinktas prof. J. Šimoliūnas.

Deutsches Museum Münchene (kairėje viršuje)

H. G. Gaszynska UNRRA un-to administracijos viršininkė, energingai ir sėkmingai tvarkė un-to ūkio reikalus, o profesorių ir studentų padedama, ir un-tui gautas patalpas — apgriautuose Deutsches Museum rūmuose.

UNRRA un-tas Muenchene turėjo 8 fakultetus: 1) *ekonomijos* (ekonomika, įmonių ūkis); 2) *filosofijos* (teologija, istorija, filologija); 3) *gamtos-matematikos* (matematika, fizika, chemija, geologija, biologija, farmacija); 4) *mechanikos* (mechanika, elektrotechnika); 5) *medicinos*; 6) *statybos* (architektūra, geodezija, statyba); 7) *teisų*; 8) *žemės ūkio* (agronomija, miškininkystė, veterinarija).

Statybos f-te dėstė ir praktikos darbus vedė šie lietuviai inžinieriai ir architektai:

doc. A. Damušis (statybos medžiagos);

prof. J. Gabrys (keliai, medžio konstrukcijos);

doc. B. Kolosovas (plieno konstrukcijos ir tiltai);

prof. S. Kolupaila (hidrologija, hidraulika, melioracija, vandentiekiai);

prof. J. Kovalskis (akustika, apšvietimas, vidaus dekoravimas, sodų architektūra);

prof. J. Kuodis (gelžbetonis, statybos statika);

asist. B. Lukštaitė — dirbo prie architektūros istorijos katedros.

prof. J. Šimoliūnas (trobesių konstrukcijos; viešieji pastatai, vidaus įrengimai; šildymas, vėdinimas);

prof. J. Šimoliūno katedroje — *vyr. asist. J. Gimbutas ir jaun. asist. J. Puiša*.

doc. V. Žemkalnis (architektūra II);

vyr. asist. J. Gimbutas mechanikos f-te dėstė enciklopedinį statybos kursą.

Paskaitų dėstymas vyko vokiečių ir anglų kalbomis.

prof. S. Kolupaila vadovavo un-to tarybos iškilmingiems posėdžiams, daktaro laipsnius inžinieriui O. A. Nelson (Colonel, US army) ir poniai H. G. Gaszynska suteikiant.

UNRRA un-to statybos f-tas *prof. J. Šimoliūnui už nuopelnus statybos moksle 1947 m. suteikė inžinerijos daktaro laipsnį*.

Labai sunkioms spausdinimo sąlygoms esant, 1947 m. *prof. J. Šimoliūnui* pavyko Muenchene išleisti 1946-47 skaityto statybos kurso dalį — *Baukonstruktionslehre* (vokiečių kalba).

Lietuviškosios architektūros

atgimimas

DIPL. STAT. INŽ. KAZYS KRULIKAS

Penkiolikos metų mūsų buvimo ir lietuviškos kultūrinės veiklos išėivijoje sukakčiai atėjant, nuoširdžiai galime džiaugtis: mūsų techninės spaudos veržlumu, darbščių ir pasiaukojančių spaudos mylėtojų dėka pasiekta tos spaudos kultūringa bei profesinė pažanga; sėkmingai ir sveikais pagrindais pradėtu ir vykdomu visuotiniu organizaciniu apsiungimu.

Visai naujo, dar niekad neišgyvento džiaugsmo, ir tik svetimijoje padangėje patyrėme, sulaukę lietuviškos architektūros atgimimo, visapusiško šios problemos nagrinėjimo, o taip pat ir mūsų architektų sukurtų ir jau įvykdytų kūrybiškai vertingų drąsių ir modernių lietuviškos architektūros paminklų.

Reikalas pribrendo ir atėjo laikas šią didžią svarbią atgimusios lietuviškos kultūros sritį įpiliētinti, ją dar uoliau studijuoti, naujų kūrybinių idėjų ir talentingų sprendimų ieškoti. O kas jau vertingo apie šią problemą rašyta ar jau architektūriniais paminklais įgyvendinta — suregistruoti, surinkti ir inventorizuoti, o gal dar geriau būtų — visa esama surinkus ir naujai sukurtus architektūrinius paminklus aprašius, atskiru veikalu išleisti.

Norėčiau tikėti, kad šių rūpesčių imsis mūsų gabieji architektai ir neseniai įsteigta jungtinė architektų S. Kudoko ir E. Arbo-Arbačiausko lietuviškosios architektūros studijų

Iš viso, lietuviai un-te turėjo gerą vardą ir įtakos. Statybos f-te buvo laikytasi VDU-to tvarkos ir papročių.

1948 un-tas neteko UNRRA globos, Deutes Museum patalpų. UNRRA u-tas buvo pavadintas Internacionaliniu un-tu Muenchene.

Profesoriai dirbo be atlyginimo, mokslas iki 1949 m. galo buvo tęsiamas privačių įstaigų patalpose ir butuose.

įstaiga. Todėl pradžiai mėginsiu sugretinti jau spaudoje pareikštas svarbesnes nuomones apie lietuviškąją architektūrą, t.y. kokią ją senovės Lietuvoje turėjome, kurios nepažinojome Nepriklausomoje Lietuvoje, nuomones už ir prieš lietuviškos modernios architektūros kūrybos galimybes bei jau sukurtus lietuviškos architektūros paminklus Lietuvoje ir svetimijoje padangėje.

Nors ir nebūdamas architektu ar architektūros istorijos žinovu, pareikštas svarbesniašias nuomones gretinu kaip architektūros mėgėjas, kaip besąlyginis lietuviškos architektūros kūrybos pastangų gerbėjas, jos skatintojas, o ir jau sukurtų bei įvykdytų kūrinių bei jų kūrėjų sveikintojas.

Architektūra — karališkas menas

Architektūra kartais vadinama karališkuoju menu, kadangi ji yra pirmaujanti savo iškilmingu grožiu ir žavinčiomis formomis tarp kitų menų, o ir dar dėlto, kad architektūrinių pastatų įvykdymui reikėdavo karališkų išteklių.

Gabių architektų-menininkų kūrybinėmis pastangomis sukurtos architektūrinės formos ir puošnios detalės neatskiriamai jungiasi su logišku pastato išplanavimu ir jį sudarančiomis plokštumomis, o pastatas visumoje sudaro architektūrinį kūrinį.

Jeigu architektūrinės puošmenos yra tik pridėtiniais pastato priedais arba nesiderina su pastato paskirtimi bei jo visuma, tada kūrinys netenka karališkosios architektūros didybės ir palieka tik plastinio meno tar-naite (maždaug taip rašo V. Bgd., Draugo Kult. Priedas 1954.IX.25).

—oOo—

Kauno pilies griuvėsiai paskutiniu metu dalinai restauruoti.

Po šios daug pasakančios ir architektūros meną apibūdinančios įžanginės nuomonės seka tik pagrindinę šio rašinio temą liečiančios, t.y. Lietuvos ir lietuviškąją architektūrą apimančios parinktos ir būdingos daugelio kultūrininkų nuomonės.

Lietuvos architektūros raida

Šio pavadinimo straipsnyje Stat. inž. M. Ivanauskas (Laisvosios Lietuvos Nr. 32, 1956.XI. 8) rašo:

Lietuvos, tuo pačių ir lietuviškosios architektūros užuomazgos tenka ieškoti priešistorinių laikų kultūros talpoje, kuri prasideda su mūsų tautos genčių atsiradimu Pabaltijoje. Pagal Lietuvos Kultūros istorinę raidą galima sudaryti schematinę architektūros išsivystymo eigą. I. Tautinė architektūra, apima visą priešistorinį laikotarpį iki Vytauto Didžiojo laikų — Žemaičių krikšto (1413); II. Pirmojo vakarų kultūros laikotarpio sinkretizmo architektūra, prasideda Žemaičių krikštu (1413) ir tęsiasi iki XVI a. pabaigos. a) Liaudies architektūra, valstiečiai ir dalis lietuviškos bajorijos palaikė ir saugojo paveldėtą iš senovės tautinę architektūrą; b) Diduomenės architektūra. Bajorija įkūnijo naujoves ateinančias iš vakarų ar tai iš lotyniško krikšto, ar tai liuteroniškos bei kalviniškos reformacijos, ar tai lenkiškų "auksinių laisvių" pavidale. V. Europos architektūros periodizacija Lietuvoje negalioja. Šiam laikotarpiui priklauso 1) Lietuviškas gotikas ir 2) Vakarų renesansas. III. Antrojo vakarų kultūros laiko-

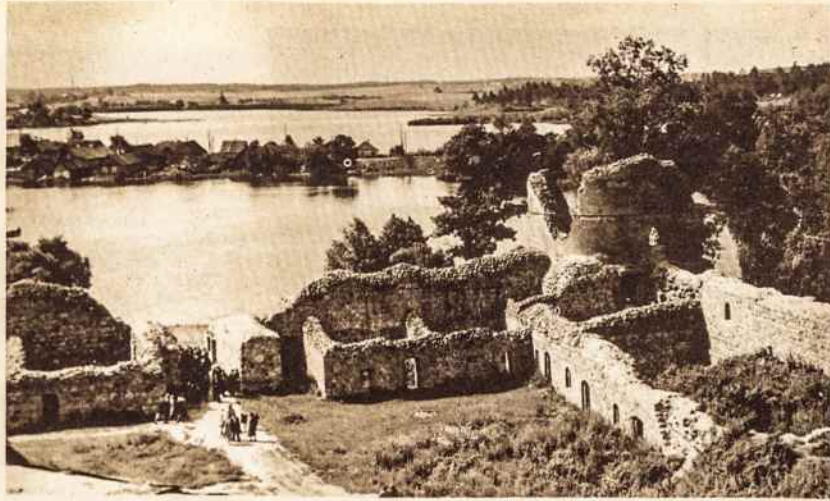
tarpio architektūra, apima XVII-XIX amžius. a) Liaudies architektūra. Pagonybė, nors jau nebe pirmųkštėje formoje, gyveno šalia krikščionybės. Tas pats pagoniškai-krikščioniškas sinkretizmas ne visai praranda savo veidą ir stovi šalia dvaro kultūros iki XIX amž. Tik po tvirto krikščioniško mokslo įsisąmoninimo, valstiečių pagoniškoji religinė architektūra tapo katalikiška ir jos koplytstulpių ir kryžių architektūra pasiekė augščiausios meninės vertės. b) Dvaro architektūra, nuo XVI amž. pabaigos protestantizmą nugalinti katalikybė atnešė į Lietuvą naują stilių — baroką. Tam laikotarpiui priklauso šie istoriniai stiliai: 1) Vakarų barokas, 2) Lietuviškasis barokas, 3) Rokoko, 4) Klasicizmas, 5) Helenizmas ir Romantika.

IV. Atgimimo — Lietuviškoji architektūra prasideda baudžios panaikinimu (1861) Lietuvoje ir tęsiasi iki dabar. Valstiečiai išėję iš baudžios į laisvę sutvirtėjo ekonomiškai. Atsirado šviesuolių ir viešame gyvenime lietuviškoji kultūra vis labiau ėmė reikalauti sau teisių. Prasidėjo atgimimo kultūros laikotarpis. Dvaro kultūra ištirpo lenkų kultūroje, o liaudies kultūra atgavo savo pilietines teises. Atgimimo kultūra, tuo pačiu ir lietuviškoji architektūra siekia naujų ieškojimų sintetinės lietuviškos kultūros kūryboje, atsiremama į lietuviškos individualybės turinį. Šiam laikotarpiui priklauso: 1) Liaudies architektūra, 2) Istorinių stilių pamėgdžiojimas, 3) Modernizmas, 4) Lietuviškoji architektūra.

—oOo—

Trakų

pilies griuvėsiai (1958)

Lietuviškosios architektūros formos istoriniuose stiliuose

Inž. M. Ivanauskas, naudodamasis kun. K. Jasėno veikalais ir kitais autoriais, pradedant Mūsų Lietuvos Nr. 427 (36) 1957.IX.7 — baigiant Nr. 435 (44) 1957.XI.2 per 9 numerius pateikia istorinių stilių vystymąsi Lietuvoje. Keletas ištraukų čia pateikiama.

Lietuvos gotika

Augštaičiams apsikrikštijus (1387), pastatytos pirmosios bažnyčios buvo gotinės. Senojo gotinio periodo paminklų Lietuvoje išliko 50 Gotika Lietuvoje laikėsi iki XVII amžiaus.

Lietuva vienintelis kraštas Europos meno istorijoje, kur ne vien R. katalikai, bet ir graikiškieji ortodoksai savas bažnyčias statė gotikos stiliuje. Lietuvos gotika, t.y. dalis plytų gotikos srities, tęsėsi nuo Flandrijos iki Suomijos.

XV-jo amžiaus Lietuvos gotika neturi bokštų su graškiais pinaklių pumpurais. Pastatai pasižymi daugiau gotine konstrukcija, kaip dekoracija. Jie yra paprasti ir masyvūs. XVI-me amžiuje Lietuvos gotika pasiekė augščiausio dekoratyvinio meistriškumo.

Pvz. nėra Dancige tokio gotikos frontono, kaip Perkūno namo Kaune; nėra Flandrijoje ar Normandijoje tokios bažnyčios, kaip Šv. Onos Vilniuje; ordino žemėse nėra tokio bokšto, kaip Bernardinų Vilniuje; nėra Lenkijoje tokios tvirtovės tipo bažnyčios, kaip Mažųjų Mažeikių. Retenybė gotinėje architektūroje tai Rokiškio bažnyčia su atskirai stovinčiu bokštu.

—oOo—

Dipl. inž. arch. J. Mulokas (Draugo kult. priede 1955.I.22 rašo:

Bažnyčios, pilys, Hanzos sandėliai ir kit. — savo charakteriu yra žinomi Baltijos gotiko vardu.

Labai įdomus yra Gardinas su Vytauto bažnyčia ir kitais senovės pastatais. Gardino miestas yra labai senas ir turi daug gražiai išsilikusios Lietuvos architektūros.

—oOo—

Renesansas Lietuvoje

Tos pat Mūsų Lietuvos skiltyse inž. M. Ivanauskas rašo:

Lietuvoje nerandame ankstyvojo renesanso nei vieno pavyzdžio, neaptinkame nei grynojo augštojo renesanso. Tuo laiku visa diduomenė buvo priėmusi protestantų tikėjimą ir todėl naujų bažnyčių nestatė. Lietuvos didikai, grįžę į katalikybę ir, reikšdami atgailą, ėmėsi statyti puikias bažnyčias, tačiau jau baroko stiliuje.

Barokas XVI-XVIII amž. Lietuvoje

Niekur pasaulyje barokas taip greitai neprigijo, kaip Lietuvoje. Baroko rūmais ir bažnyčiomis didžiuojasi Vilnius ir Kaunas, o taip pat ir kiti provincijos miestai. Lietuvos barokui davė pradžią į Lietuvą atvykę kovai prieš protestantizmą jėzuitai (1570). Gaila, puikiausius Lietuvos diduomenės rūmus 1748-1749 sunaikino gaisrai.

Lietuviškam barokui turėjo didelės įtakos Italijos barokas, nes šių statybų architektai buvo italai ir pavyzdžius ėmė iš Romos jėzuitų bažnyčių. Tik vietoje marmoro teko naudoti kalkes, gipsą ir kitas statybines medžiagas. Skirtumas tarp lietuviškojo ir itališkojo baroko pasireiškė bokštuose.

Lietuvos kunigaikščių karūna viršum Šv. Kazimiero bažnyčios kupolo Vilniuje

Šv. Kazimiero bažnyčia Vilniuje (statyta 1604-1615; kupolas atstatytas 1943 m. žiūr. pav. greta)

—o o—

Lietuvoje jie augšti, liekni, šaunūs ir lengvi, galerijomis apstatyti — jų kertėse žibintuvai panašūs į kandelabrus. Jie sugretinti po du ir baigiasi buku šalmu ir smailiu kuodu. Tai lietuviško baroko savumai, aptinkami tik Lietuvoje. Italijoje bokštų nestatė arba juos dažniausiai statė šalia bažnyčių, visai menkučius, žemesnius už kupolą.

Charakteringi liet. barokui ir frontonai. Jie pasikelia taip augštai, kad visai paslepia stogus iš abiejų bažnyčios galų. Jų viršūnės yra pusiau apskritos ir dažnai ramtytos, papuoštos urnomis, kandelabrais.

Langai būdavo užbaigiami puslankiais arba lanko segmentais. Arkos aptinkamos kai kuriose angose. Jų archivoltos linksta ir raitosi, tarsi negalėdamos ištūrėti sunkios naštos. Kupolus retai liet. baroko bažnyčiose užtinkame, tik pav. Šv. Kazimiero, Šv. Petro ir Povilo, dominikonų, bazilijonų, trinitorių Vilniuje ir Pažaislio bažnyčiose. Altoriai patraukia žiūrovą savo dailia architektūra ir stebina savo didumu.

Barokinė lietuviškoji architektūra to laikotarpio pasaulinėje statyboje užima pirmąją vietą.

J. Mulokas, jau minėtame Draugo kultūros priede rašo:

Renesanso architektūros paminklų turime daugiausia Lietuvoje. Lenkų kultūros prof. Muralewskis rašydamas apie lenkų architektūrą, žinoma, Vilnių norėdamas įjungti Lenkijai, užsimena, kad Vilniaus barokas aiškiai skiriasi ne tik nuo italų, bet ir nuo likusios kaip jis sako Lenkijos baroko, reiškia, tai kalbama apie lietuvių baroką.

Vysk. A. Karosas sakydavęs, kad iš Rusijos važiuojant, Lietuvos sieną atskirdavęs iš bažnyčių stilių.

Šv. Kazimierui pagerbti buvo pastatyta pirmoji lietuviškojo baroko šventovė.

Tarp daugelio lietuviškų puošmenų, kupolo viršūnė simboliškai buvo karūnuota Šv. Kazimiero DLK karūna. Rusai Vilnių užėmę, negalėdami pakęsti šio Lietuvos

imperijos didybės simbolio, bažnyčią pavertė cerkve ir karūną pakeitė rusišku svogūnu.

Po dviejų metų ilgų tyrinėjimų, 1943 m. tos formos karūną vėl atstatėme.

1655 m. Liet. karo vadas hetmonas Pacas, pirmą kartą įsiveržusių rusų išvijimą iš Vilniaus atžymėti, Antakalnyje, būk tai Meilės deivės Mildos šventyklos vietoje, pastatė Šv. Petro bažnyčią, kuri anot kun. Stankevičiaus, turinti 2000 skulptūrų, kur viduje vaizduojama Gėrio pergalė prieš blogį ir kuri yra šiaurės vidurio Europos gražiausias baroko paminklas. Ten daug lietuviškųjų insignijų, ženklų ir herbų, o taipgi panaudota daugybė vietinio lietuviško folkloro elementų.

Rokoko Lietuvoje

Toliau inž. M. Ivanauskas rašo apie Rokoką. Daugiausiai buvo atnaujinami senesnieji rūmai ir bažnyčios to laiko madingu rokoko stiliumi. Vilniečiai pamėgę rokoką, nesidrovėjo jo įvesti net gotinėse bažnyčiose: Šv. Kotrynos ir Šv. Jurgio. Geriausiai pavyko pritaikinti rokoko stilių Šv. Jurgio bažnyčioje.

Klasicizmas Lietuvoje 1750-1815

Lietuva, sekdamas architektūros pažangą V. Europoje, tuojau ėmėsi antikinti brangiausias tėvynės šventoves, pvz. Šv. Stanislovo katedrą ir Aušros Vartus, rotušę ir universitetą; statė pilis ir didikų rūmus. Lietuvos architektai ir šiame stiliuje davė tikrai subrendusių veikalų. Tačiau lietuvių tautai tas stilius buvo svetimasis, nors taip pat pasireiškė skirtingomis formomis.

—oOo—

Senosios Lietuvos pastatai iš viso nėra vieno tipo ar stiliaus tiek savo konstrukcija, tiek dekoracijos pobūdžiu. Visi pripažįsta, kad įvairiais amžiais Lietuvą pasiekę žinomų statybos stilių formos daugumoje statinių neturi tų stilių visų savybių. Jie čia virtę savotiškais ir skirtingais. Lietuvoje esantieji renesanso, o ypač gražaus baroko ir didingo gotiko pastatai turi daugybę variantų. Vadinas, jau senaisiais laikais lietuviai turėjo savitą statybos charakterį, lietuviškos kūrybos pastatus.

—oOo—

Priešingai kun. K. Jasėnui, inž. M. Ivanauskui ir inž. J. Mulokui, inž. P. Jurėnas (Techn. Žodžio Nr. 2-3, 1955) taip kritiškai išsireiškia:

ARCHITEKTAS VLADAS DUBENECKIS
(1888 — 1932.VIII.10)

Gimė 1888 m. Sibire, kur jo tėvai buvo išsiųsti rusų valdžios už politinius nusižengimus. 1906 — 1914 m. lankė Meno Akademiją Petrapioly. Už Valstybės Tarybos rūmų projektą gavo menininko, architekto laipsnį ir kaip pasižymėjęs dideliais gabumais buvo komandiruotas Italijon. Grįžęs kurį laiką gyveno Sibire ir 1919 m. atvyko Vilniun, o lenkams Vilnių okupavus persikėlė į Kauną.

Arch. Vl. Dubeneckis dėstė Meno Mokykloje. Kaune pagal jo projektą pastatyti šie statiniai: Meno Mokykla, Čiurlionio galerija, Vytauto D. Muziejus. Pagal jo suprojektuotą planą ir jam prižiūrint statybos darbus 1932 m. buvo pastatyti V. D. U-to medicinos fakulteto rūmai. Tačiau baigiant rūmus įrengti 1932. VIII. 10. mirtis pakirto jo gyvybę. Palaidotas Kauno kapinėse.

Iš knygos — "V. D. U. antrųjų penkerių veikimo metų (1927.II.16 — 1932.IX.1) apyskaita", psl. 79. Technikos Žodyje minimas Nr.6(55), psl.10 ir Nr.1(56) psl.19.

Ieškojome ir vis tebeieškome Lietuvoje klasikinių stilių paminklų, krikštydami lietuvišku baroku ir lietuviškos gotikos prašmatniais vardais. Gaila, kad šių stilių reprezentantai tėra tiek lietuviški, kad stovi Lietuvos žemėje, pastatyti užsienio architektų pagal mados planus, vykdyti dažniausiai svetimų meistrų ir dar iš svetur atsiųžtomis medžiagomis,

(Bus daugiau)

Dr. arch. S. Kudokas

Biograf. žinios ir
projekto pavyzdys,
1958 T.Ž. Nr.6

Inž. arch. E. Arbas-Arbačiauskas

ALIAS - PLIAS PENKTASIS SUVAŽIAVIMAS (Tęsinys) BALTIMOREJE

Antroji diena

Šeštadienį, lapkričio 29 dieną 1953 metų, viename didžiausių Baltimorės viešbučių ("Southern Hotel") vyko nekasdieninis judėjimas: posėdžių salėn rinkosi ALIAS bei PLIAS atstovai ir svečiai.

10:45 val. ALIAS Baltimorės skyriaus p-kas, kol. Vytautas Volertas, kaip šeimininkas, atidarydamas suvažiavimą tarė trumpą žodį, pasveikindamas svečius bei suvažiavimo dalyvius. Palinkėjęs sėkmės suvažiavimui, jam toliau vadovauti jis pakvietė ALIAS C. V-bos p-ką, prof. A. Jurskį, kuris trumpame žodyje palygino laisvajame pasaulyje ir pavergtoje Lietuvoje gyvenančių kolegų veiklą. Žuvusieji už lietuviybę ir mirusieji kolegos pagerbti minutės atsistojimu.

Garbės Prezidiuman buvo pakviesti: prof. J. Šimoliūnas, prof. S. Dirmantas, Steig. Seimo atstovas K. Kudla ir VLIKO p-kas Dr. A. Trimakas, kurio tačiau tuo metu dar nebuvo.

1. Prieš pradėdant svarbiausią suvažiavimo posėdį.

Darbo prezidiumą sudarė: pirmininkai — J. Mikalauskas ir S. Jokubauskas; sekretoriai — I. Gasiūnas ir A. Svoltelis.

Dainininkei D. Protusevičiūtei sugiedojus JAV-ių ir Lietuvos himną — visiems, prof. A. Jurskis suvažiavimo vadovavimą perdavė jo p-kuį J. Mikalauskui, kuris perskaitęs išvakarių posėdyje pertvarkytą darbotvarkę, pradėjo ją vykdyti.

Pagal tradiciją, amžiumi vyriausias suvažiavimo dalyvis, prof. J. Šimoliūnas tarė žodį į pavergtąją Lietuvą:

"Brangūs Broliai ir Sesės Lietuviai!

"Prieš du metus aš, prof. Jonas Šimoliūnas, kalbėjau į jus iš Jungtinių Amerikos Valstybių garsaus istorinio miesto, Filadelfijos, kur tuomet vyko Amerikos ir Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungų atstovų suvažiavimas.

"Dabar, šiais 1958 metais lapkričio 29 dieną, vėl vyksta tokių pat organizacijų suvažiavimas Amerikos didmiestyje Baltimorėje, Maryland, kur yra lietuvių ateivių istorinis knygynas, čia dar 1908 metais įsteigtas ir gražiai veikiąs po šiai dienai, kaip lietuvių kultūrinis židynas.

"Iš čia, mūsų suvažiavimui prasidedant, aš vėl į jus kreipiuos, mūsų brangūs broliai ir sesės, norėdamas priminti jums, kad mes laisvame pasaulyje gyvendami jūsų neužmirštame ir — mūsų širdys su jumis; kad kiekvieną progą stengiamės pasauliui priminti, kokia didi skriauda mūsų tautai ir valstybei yra padaryta ir kad ji būtų atitaisyta.

"Būkite tvirti, vieningi ir ištvermingi, ir tikėkite, kaip ir mes tikime, kad vieną kartą ateis šviesi diena, kada mūsų Tėvynei pasibaigs vergija ir Lietuva vėl bus laisva!"

Po to suvažiavimą sveikino žodžiu: prof. J. Šimoliūnas — PLIAS C. V-bos vardu; p. K. Kudla, kaip Lietuvos Steig. Seimo atstovas; prof. S. Dir-

2. Trys didieji registruojasi.
3. Kol V. Volertas atidaro suvažiavimą.
4. Prof. A. Jurskis pakviečia prezidentus.

mantas — Liet. Prof. D-jos Am-je ir Liet. Vetera-
nų S-gos "Ramovė" (atseit — Ramovėnų) vardu; p.
M. Karaša — Baltimorės Liet. Tautinės S-gos var-
du; p. J. Jakubauskas — Baltimorės Ramovėnų
vardu; min. K. Škirpa, sveikindamas kaip pirmasis
Lietuvos kariuomenės savanoris-kūrėjas, sugretino
su savanoriais kūrėjais ir inžinierius; stud. J. Pu-
kelis sveikino Baltimorės studentų ateitininkų var-
du; Dr. A. P. Mažeika — Liet. Jūr. S-gos Užsie-
nyje vardu.

Perskaitytas JAV prezidento Dwight D. Eisenho-
wer'io vardu jo sekretoriaus prisiųstas sveikinimas:

Dėl laiko stokos, suvažiavimui sutinkant, p-kas
J. Mikalauskas iš gausybės sveikinimų, kaikurių la-
bai ilgų, ištisai perskaitė tik svarbesnius, iš kitų
paskaitydamas tik svarbesnes mintis, trečius tik
paminėdamas .Sveikinimus prisiuntė: Liet. Dipl.
Šefas S. Lozoraitis, Liet. Pasiuntinio JAV-ėms p.e.
charge d'affaires J. Kajeckas, Chicago's ALIAS sk.
narių žmonių klubo vardu — p-kė V. Jasiukaitienė, Bal-
timorės Liet. Moterų Piliečių klubas — J. Raste-
nienė, prof. J. Kaminskas, prof. S. Kolupaila, LP-
DA p-kas prof. M. Krikščiūnas, Lituaništos Insti-
tuto p-kas Dr. P. Jonikas, JAV LB-nės C. V-ba ir
jos p-kas S. Barzdukas, Liet. Skautų S-gos T-bos
Pirmija — Dr. V. Čepas, BALFo p-kas kan. J. Kon-
čius, Liet. Enc. leidėjas J. Kapočius, Liet. Stud. S-
gos JAV C. V-bos p-kas A. Mickevičius, Vasario 16
Gimn. dir. Dr. J. Grinius, JAV LB C. V-bos vice
p-kas Dr. inž. A. Nasvytis, PLIAS Sydney sk. v-ba,
PLIAS įgaliotinis N. Zelandijoje V. Procuta, Litua-
nus žurnalui remti komitetas — A. Vaitaitis, Am.
Liet. Gyd. S-ga — A. Montvidas, ALT-bos p-kas
L. Šimutis, Ukr. Inž. S-gos JAV-se p-kas I. Žukows-
kyj, PLIAS Toronto sk. v-ba — J. Sližys, PLIAS
D. Britanijos sk. vardu J. Vilčinskas, PLIAS Šve-
dijos sk. p-kas K. Kraujalis, PLIAS įgaliotinis
Brazilijai — Z. Bačelis, ALIAS Detroito sk. p-kas
Dr. inž. S. Juzėnas, LIA Metraščio red. K. Kruli-
kas, Liet. Jūrininkų vardu P. J. Labanauskas, Liet.
Teis-kų D-jos C. V-bos p-kas B. Ivanauskas.

Sekė inž. arch. J. Muloko paskaita "Tautinės ar-
chitektūros klausimu". Šiuo metu bene žinomiausias
lietuviškos tautinės architektūros propagotojas,
Chicago's skyriui jau prieš keletą metų kalbėjęs pa-
našia tema, paskaitos bene pagrindine mintimi tu-
rėjo tai, kad savitą lietuviškos architektūros dvasią
galima išreikšti ir modernioje statyboje, nes nau-

dojant modernias statybines medžiagas bei gelžbe-
tonį, pastatams galima suteikti tų pačių lietuviškų
architektūrinių žymių, kurios ypač ryškios lietuvių
senojoje medinėje statyboje. Prelegentas taipgi kėlė
mintį, kad lietuvių projektuojamuose bei statomuose,
ypač lietuvių lėšomis, pastatuose būtų įvesta
galimai daugiau lietuviškos architektūros požymių,
nes tokie pastatai amžiais bylos apie Lietuvą ir
svetimtaučiams suprantama architektūrinės formos
kalba.

Iškilmingas posėdis baigtas, paskaitai vykstant
atvykusio, VLIKo p-ko Dr. A. Trimako žodžiu į su-
važiavimą. VLIKo p-kas pasisakė prieš užmezgimą
kultūrinių ryšių tarp išeivijos ir tautos pavergtoje
Tėvynėje. (Sakyčiau, sunku nuspėti pirmyn — kuo
geriau būti: ar audroje lūžtančiu, atseit — numirš-
tančiu, ažuolu, ar vėtroje linkstančia, bet nelūžtan-
čia, nendre...)

Prieš išsiskirstant pietų, išvakarėse (mano nu-
mone, svarbiausiame posėdyje) sudarytos komisijos
buvo paprašytos negaištant pradėti darbą. Komisi-
jų sąstatas: *mandatų, nominacijų ir rinkimų* — J.
Bučinskas, K. Gasparėnas ir K. Kriščiukaitis; *or-
ganizacinė (ALIAS-PLIAS koordinacinė)* — prof.
J. Šimoliūnas, prof. A. Jurskis ir J. Augustinavi-
čius; *spaudos reikalų* — prof. S. Dirmantas, B. Ga-

5. Prof. J. Šimoliūno žodis į Lietuvą, jo kairėj —
darbo prezidentas: J. Mikalauskas, S. Jokubauskas,
A. Svoltelis ir I. Gasiliūnas.

6. Sveikina St. Seimo atstovas K. Kudla.

7. Sveikina prof. S. Dirmantas.

8. Sveikina J. Karaša.

linis ir V. Vintartas; *rezoliucijų ir sveikinimų* — K. Kriščiukaitis, J. Stelmokas ir V. Švipas.

15:30 val. prasidėjo darbo posėdis, nors spaudos reikalų komisija dar tebesvarstė turimus klausimus, o C. V-bos Rev. K-ja dar teberevizavo C. V-bos piniginę atskaitomybę. Ką gi padarysi, kai iš 3 suvažiavimų numatytų dienų visiems ALIAS (ir PLIAS!) reikalams apsvarstyti teskiriamos tik 4 valandos.

ALIAS C. V-bos veiklos apyskaitą pateikė v-bos sekr. K. Gasparėnas. Kadencijos metu įsisteigė vienas naujas (Baltimorės) skyrius. C. V-ba turėjusi 8 posėdžius, atseit, tik 4 metuose. Nusiskundė neturėjimu glaudesnių ryšių su atskirais skyriais. Pavyzdžiui: į C. V-bos užklausimą dėl suvažiavimo rengimo, teigiamai atsakė vienas (Baltimorės sk.), neigiamai — 2, gi 5 kiti nieko neatsakė; Detroito sk. narių skaičius iki pat suvažiavimo C. V-bai nebuvo žinomas, nes tai buvo pranešta tik suvažiavimui; Los Angeles sk., kuris prieš trejetą metų į savo įsisteigimo iškilmingą posėdį, lyg į kokią tautinę šventę, kvietė atvykti kone pusę Amerikos, nei į vieną suvažiavimą neatsiuntė nė atstovo, nė pranešimo, ryšių su organizacija nepalaiko ir mokesčių nemoka, — nežinia, ar iš viso beegzistuoja.

ALIAS C. V-bos piniginę apyskaitą, paruoštą išd. N. Birulio perskaitė pats p-kas. Apyskaitos nuorašai buvo išdalinti visiems dalyviams (sektinas pavyzdys). Iš jos matyti, kad nuo 1956. IX. 3 iki 1958. XI-1 turėta pajamų — \$2394.95 (čia neįtraukta \$72 iš Chicago's 18 narių gauti paskutinę savaitę prieš suvažiavimą ir jo metu perduoti C. V-bai); išlaidų — \$1755.31. Kasos likutis — \$639.64 (pri-

dėjus tuos \$72, turėtų būti \$711.64). Pažymėtina, kad stipendijų fondan yra padarę įnašų ir PLIAS Kanados skyriai: Montrealio — \$38.75 ir Toronto — \$50.

Prof. A. Jurskis apie ALIAS veiklą pateikė platių pranešimą, kurio santrauka buvo atspausdinta 58 m. T.Ž. nr.5 (beje, to numerio daugumas suvažiavimo dalyvių dar nebuvo gavę — turbūt kur nors pašte buvo užkliuvęs).

ALIAS Garbės Teismo p-kas B. Galinis pranešė, jog skundų nebuvo.

Kadangi C. V-bos Rev. K-jos aktas, kurį ruošė rezol. ir sveikinimų k-jos narys V. Švipas (Rev. K-jos narys), ir suvaž. sekr-ius I. Gasiliūnas, dar nebuvo baigtas, tai teko pereiti prie skyrių pranešimų.

Bostono sk. p-ko S. Malėno paruoštą pranešimą perskaitė kol. K. Kriščiukaitis. (žiūr. psl. 23)

Chicago's sk. p-kas S. Jokubauskas iš paruošto net trijų dalių pranešimo dėl laiko stokos tegalėjo sutraukti patiekti tik pirmąją dalį (žiūr. jos atpasakojimą T.Ž. nr.6, 65 m.). Todėl čia tenka paminėti, kad Chicago'je ir apylinkėse gyvena apie 200 liet. ateivių inžinierių. Pastaroji sk. v-ba, norėdama pritraukti daugiau narių, savo aplinkraščius siuntinėjo 150-čiai, nors sk. sąrašuose tėra tik 110. Dvi savaites prieš suvaž. buvo numatyta jame atstovauti tik 56 pilnateisiai nariai (5 garbės nariai ir 51 nario mok. sumokėjęs). Pilnateisių narių (be garbės narių) skyriuje buvo: 52 m. — 56, 53 m. — 53, 54 m. — 42, 55 m. — 39, 56 m. — 40, 57 m. — 44 ir 58 m. — 69. Pažanga dėka veiklios v-bos aiški.

9. Sveikina J. Jakubauskas.

10. Sveikina min. K. Škirpa.

11. Sveikina J. Pukelis.

12.

13.

14.

16.

12. Sveikina Dr. A. P. Mažeika.
13. Sveikina Dr. A. Trimakas.
14. Kol. J. Mulokas propaguoja
lietuviškąją architektūrą.

15. Amerikos Balso pareigūnai
(iš kraštų P. Labanauskas
ir A. Petrutis).

18.

—o—o—

Nuotraukos V. Vintarto.

15.

16. Mandatų ir Nominacijų Komisija (iš k. į d. K. Kriščiukaitis, J. Bučinskas ir K. Gasparėnas).
17. Organizacinė bei Koordinacinė Komisija (iš k. į d. J. Augustinavičius, prof. J. Šimoliūnas ir prof. A. Jurskis).
18. Spaudos Komisija (iš k. į d. V. Vintartas, prof. S. Dirmantas ir B. Galinis).
19. Rezoliucijų ir Sveikinimų Komisija (iš k. į d. V. Švipas, K. Kriščiukaitis ir J. Stelmokas).
20. Kol. V. Vintartas kalba į Lietuvą apie T. Žodį.

19.

17.

22. Southern Hotel — viešbutis.

20.

Detroito sk. atstovo neprisiuntus, sk. v-bos pranešimą perskaitė kol. J. Mikalauskas. Iš apie 40 Detroito gyvenančių liet. inžinierių skyriaus pilnateisiais nariais yra laikomi 20. Sk. suorganizuoti šiuo metu veikia braižybos kursai, kuriuos lanko 14 asmenų. Sk. atstovo neprisiuntęs kadangi neturįs lėšų jo kelionei apmokėti. Sk. v-ba pateikė savo sugestijų, ALIAS veiklos pagyvinimui siūlydama s-gai suteikti komercinį pamatą, statant akcinės b-vės pagrindū 30 kamb. vasarnamį kur nors Chicago's, Detroito, Clevelando trikampyje, ar Floridoje, ar Arizonoje. Sk. v-ba taipgi siūlo pakeisti įstatus,

Los Angeles sk., kaip minėta, nei atstovo, nei pranešimo neprisiuntė.

New York'o sk. p-kas V. Švipas, kurio vadovaujama v-ba buvo perrinkta dviem kadencijom, savo pranešime pažymėjo, jog stengtasi pagyvinti sk. veiklą ir pritraukti jaunų jėgų. Per 2 metus turėta 16 v-bos posėdžių ir 9 sk. susirinkimai, kurių 7 su paskaitomis (5 iš jų skaitytos jaunųjų, jau JAV baigusių, inž.). Suroošti 2 iškilmingi (prof. J. Čiurlio ir prof. S. Kairio) pagerbimai ir 1 "Inžinierių Balius". Su kitais pabaltiečiais inž. turėtas 1 tradicinis pobūvis ir 1 išvyka į gamtą. Kita tokia turėta su kolegomis iš Philadelphijos. Skyrius, remdamas liet. sportininkus yra įsteigęs pereinamą taurę liet. šachmatininkams. Sk. turi apie 80 narių, bet aktyvių tik 40. Tiek suvaž. ir atstovauta.

Philadelphijos sk. v-bos kadencija — 2 metai. P-ko H. Šatinsko pranešimą perskaitė kol. K. Gasparėnas. Per 2 metus turėta: 4 sk. susirinkimai, 7 v-bos posėdžiai, 1 išvyka į šiluminę "Kromby" jėgainę, 1 (minėta) išvyka su njujorkiečiais, 1 bendras pobūvis su Teisininkais ir svečiais demonstruojant kultūrinį filmą. Sk. turi 18 narių, 1 garbės narį ir 2 kandidatus. Suvaž. dalyvavo 4, atstovaudami 14.

Pittsburgh'o sk. vardu kalbėjo sk. įgal. atstovas bostoniškis kol. B. Galinis, pastebėdamas, kad dėl savo negausumo (8 nariai) sk. jokios veiklos išvystyti negali. Pavieniai nariai remia liet. kult. reikalus. Suvaž. atstovaujami 5.

Baltimore's sk. įsteigęs tik prieš metus ir turįs tik 6 narius (tikimasi, kad prie jo prisijungs vašingtoniečiai kolegos). P-kas V. Volertas padėjo C.V-bai už sunkimą Baltimorėje surengti suvaž., tuo suteikiant progą sk. geriau susipažinti su ALIAS veikla, ir dalyviams, kurie nepabūgo ilgo kelio čia atvykdami.

PLIAS Clevelando sk. atstovavo kol. J. Augustinavičius. Sk. turįs 41 narį, tebeprisiliekęs PLIAS rémuose, nors liet. bei kultūriniuose reikaluose sutinkąs bendrauti su ALIAS.

Po šių pranešimų jau buvo paruoštas Centro Revizijos K-jos aktas, kurį perskaitė kol. V. Švipas. Aktas bendromis sumomis atitiko C. V-bos išd-ko lapkr. 1 dienai paruoštą apyskaitą. Reikia pažymėti, kad dėl to nepaprasto skubėjimo nei Rev. K-ja, nei suvažiavimas neatkreipė dėmesio į tai, kad iš Šalpos F-do sumų buvo paskirta \$100 parama Vasario 16 Gimnazijai. Parama yra sveikintinas dalykas, tačiau ji turėjo būti paskirta iš C.V-bos veiklai naudojamų sumų, bet jokiū būdu ne iš Šalpos F-do, kuris įsteigtas tik tam, kad galima būtų sušelpiti į vargą patekusius kolegas bei mirusių kolegų šeimų narius. Tas neapsižiūrėjimas yra būtinas atitaisymo.

Visus pranešimus priėmus, kol. V. Vintartas pastebėjo, kad galima pasidžiaugti s-gos veikla, bet reikia palinkėti naujajai C. V-bai, kad suvažiavimų nutarimai būtų įvykdyti.

Mandatų komisija pranešė, kad PLIAS yra atstovaujama 4 atstovų su 118 balsų (Vokietijos sk. 20 balsų, Toronto — 41, Sidnėjaus — 15, Clevelando — 40, ir PLIAS C. V-bos p-kas su vicep-ku — po 1). ALIAS atstovaujama 15 atstovų su 169 balsais (atstovaujamyjų skaičius skyriais jau minėtas).

Pagal tradiciją C. V-ba renkama iš suvaž. rengiančio skyriaus, bet Baltimorės sk. jautėsi per jaunas ir neturįs pakankamai narių pilnam v-bos sąstatui sudaryti. Šią garbingą pareigą prisiimti prikalbintas New Yorko sk., kurio sekr. I. Gasiliūnas ryte turėjo vargo iš Baltimorės telefonu ieškoti kandidatų New Yorke. Be jų, pakviestas kol. B. Galinis sutiko ir toliau eiti C. V-bos archyvo ir būstinės (Bostone) vedėjo pareigas. Belaukiant balsavimo duomenų buvo išklaustyti PLIAS C.V-bos pranešimai.

Prof. J. Šimoliūnas pasidžiaugė stiprėjančia PLIAS bei ALIAS veikla ir ragino ją dar daugiau plėsti liet. kultūrinėje plotmėje, taipgi dirbti ir aukotis Lietuvos laisviniui.

Kol. J. Mikalauskas perskaitė PLIAS Centro Rev. K-jos narių A. Nasvyčio ir S. Kudoko (už laiką nuo 1954.III.1 iki 1958.XI.22) paruoštą aktą, kuris, prof. J. Šimoliūnui paaškinus, priimtas.

Kadangi PLIAS C. V-bos kadencija yra pasibaičiusi (ir su pratęsimu), tai prof. J. Šimoliūno pareiškimu C. V-ba pareigas einanti laikinai, kol PLIAS Clevelando sk. praves rinkimus korespondenciniu būdu.

Prof. S. Dirmantas pateikė spaudos reikalų k-jos pasiūlymus. Kilo gyvos idkusijos L. I. A. Metrašcio reikalu, bet jos buvo pertrauktos mandatų ir rinkimų k-jai pateikiant balsavimų duomenis.

Į naująją ALIAS C. V-bą išrinkti: Antanas Novickis — 164 balsais, Vaclovas Birutis — 161, Česlovas Tamašauskas — 157, Vladas Švipas — 146, Bronius Galinis — 140, Ignas Gasiliūnas — 140 ir Jurgis Valaitis — 136.

Tuojuo po to buvo pasiūlyta išrinkti: Centro Rev. K-jon Baltimorės sk. narius — Joną Bučinską, Alfonsą Svoltelį ir Vytautą Volertą, su kandidatais — Justu Buiviu, Viliūm Nastopka ir Ričardu Reikiniu (žodžiu, "visa Baltimorė"); Garbės Teisman — prof. Alfonsą Jurskį, Joną Mikalauską ir Joną Muloką. Suvažiavimas juos patvirtino en bloc.

Toliau tęsiant diskusijas spaudos reikalais, prof. S. Dirmantas tarp kito ko pastebėjo, kad metrašcio išleidimo kaina ir apimtis, lyginant su numatyta, kone patrigubėjo, gi išleidimo laikas jau nusistūmė į s-gos 15 metų sukaktį, 1961 m. Visi sukruto kaip bitės. Buvo net siūlyta metraščių leisti 2 tomis: pirmąjį tuojuo už turimas lėšas, o antrąjį — kai lėšų bus daugiau. Prof. J. Šimoliūnui, B. Galiniui ir V. Vintartui stipriai palaikant red. K. Kruliko pusę, gi visiems pageidaujant, kad metrašties pasirodytų galimai greičiau, o prof. A. Jurskiui pakartojus sp. reik. k-jos siūlymus tuo reikalu, buvo nutarta, kad lėšos turi būti sukeltos ir metrašties išleistas neatidėliojant.

Rezoliucijų ir sveikinimų k-jos siūlymai buvo papildyti ta prasme, kad pritariant New Yorko sk. pageidavimui išrinkti prof. J. Čiurlį ALIAS garbės nariu, prof. S. Dirmanto pasiūlymu prof. J.

Gravrogkas išrinktas ALIAS ir PLIAS, o prof. A. Jurskis (J. Muloko pasiūlymu) — ALIAS, garbės nariais.

Visų komisijų siūlymai buvo priimti.

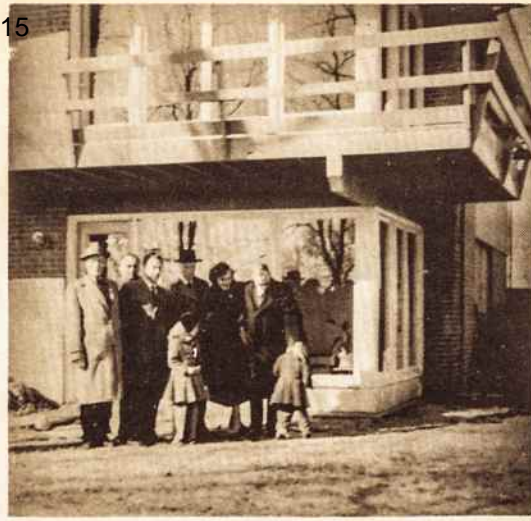
Perėjus prie klausimų ir sumanymų, jau nebe daug laiko jiems buvo likę. Dėl to ir raštu pateikti kaikurie klausimai nebuvo net paliesti. Sekantis suvažiavimas Clevelando PLIAS sk. pageidavimu buvo norėtas ruošti ten, bet Chicago's ALIAS sk. prašant pagerbti jo dešimtmetį, 1960 m. nutarta suvažiuoti Chicago'n.

Šeiminkams jau stovint tarpdury su kvietimu į pobūvį, suvaž. p-kas J. Mikalauskas tarė baigiajamąjį žodį, padėkodamas rengėjams ir dalyviams, pasidžiaugdamas atliktais darbais ir priimtais nutarimais, ir kviesdamas atstovus parsivežti į skyrius ir paskleisti kitų narių tarpe glaudesnio bendradarbiavimo ir didesnio pareiškimo jausmą.

Suvažiavimas baigtas Lietuvos himnu 17:50 val.

Baltimorės Inžinierių Baliaus

Nors šeiminkai minėjo tik pobūvį, bet pasikėlus į 14-tą "Southern Hotel" aukštą, dalyvių laukė maloni staigmena, — gera vakarienė ir šokiai, — žodžiu, tikras balius, kuriame dalyvavo ne tik Baltimorės liet. "grietinė", bet ir geras būrys vašingtoniečių bei filadelfiečių lietuvių. Programai vadovavo aktorius J. Palubinskas, dalyvaujant dainininkei D. Protusevičiūtei ir poetui K. Bradūnui, kuris suvaž. dalyviams išdalino autografuotą savo poezijos rinkinį — "Morenų ugnys". Baliuje buvo pagerbtas prof. J. Šimoliūnas jo 80 metų amžiaus sukakties proga. Kad jis, anot prof. A. Jurskio, yra iš tikrųjų "80 metų jaunuolis", galima buvo matyti iš to, kaip jis šoko jam užsakytą valsą.

21. Inž. J. Bučinskas su svečiais prie savo projektuoto ir statyto namo (dviejų lygių — bi-level).

Baliaus metu Am. Balso atstovai, kurie į magnetofono juostelę užrašė visą suvaž. iškilmingojo posėdžio eigą, ir čia nebuvo be darbo: pranešimams į Lietuvą įkalbėti jie vieną paskui kitą buvo pasiūlyti į savo kambarį viešbutyje — prof. J. Šimoliūną, prof. A. Jurskį, J. Augustinavičių, V. Volertą ir kitus. Gi sekmadienį V. Vintartas buvo pakviestas įkalbėti ir apie T. Žodį (baliaus metu nebuvo kada).

Baigiant reikia pažymėti, kad 6 rengėjai suvažiavimą suruošė puikiai. Ne iš jų kaltės dienotvarkėje posėdžiams skirtų 4 val. yra tikrai permaža. Suvažiavimai ruošini patogesniu metų laiku — bus daugiau dalyvių.

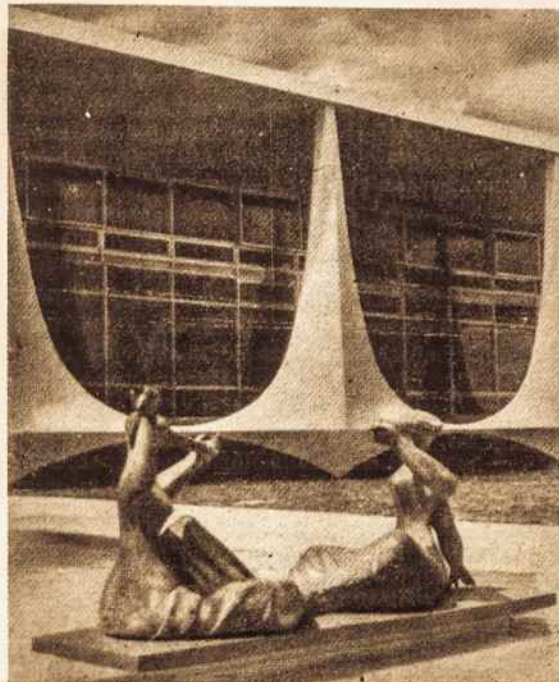
V. Vintartas

Lietuvos Pasiuntinybės rūmai Brazilijoje

Yra malonu pažymėti, kad š.m. vasario pradžioje PLIAS ir ALIAS C. V-bų pirmininkai yra gavę iš Lietuvos Įgalioto Ministerio Brazilijai, Dr. F. Meierio oficialius raštus, kviečiant liet. inž. ir arch. tarpe praveisti konkursą Pasiuntinybės rūmų projektui paruošti. Galima taipgi pasidžiaugti, kad prof. J. Šimoliūnas ėmėsi iniciatyvos ir jau pradėjo veikti, atseit, konkursas bus praveistas, kai tik bus gauti papildomi duomenys bei paruoštos jo sąlygos (žiūr. šiame nr. posėdžio protokolą tuo reikalu).

Savaime suprantama, kad to konkurso sąlygos bus paskelbtos mūsų bendrinėje spaudoje (dienraščiuose bei savaitraščiuose), bet techninius duomenis ir, ypač, nuotraukas bei planus visiems paskelbti praktiškai įmanoma tik per T. Žodį. Taip ir šiame numeryje dedamos kelios nuotraukos geriamam vaizdui apie ultra-modernišką architektūrinį stilių naujoje Brazilijos sostinėje, o taip pat dalis jos plano didesniame mastelyje, kur aiškiai matosi Lietuvos sklypo padėtis.

Sia proga tenka pastebėti, kad mes neturėtume užmiršti kokiose sąlygose mūsų brangioji Tėvynė ir vienur kitur išlikęs jos įgaliotas atstovas, kaip suvereninės valstybės simbolis, yra. Todėl negalime norėti, kad mūsų atstovas su savo padėjėjais turėtų

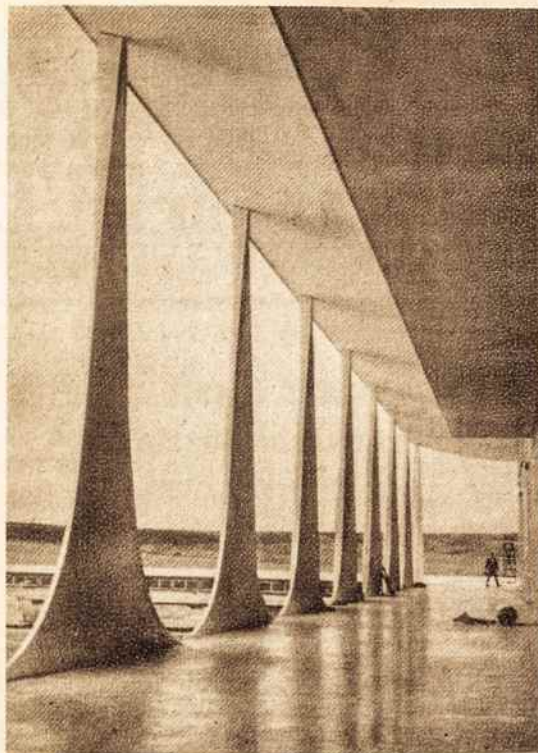
Jau pastatytų "Aušros Rūmų" (prezidentūros) dalies vaizdas

pradėti šį reikalą nuo A ir baigti Z, bet ne atvirksčiai, ir kad pateiktų viską kas reikia be trūkumų. Juk Lietuvai laisvai esant, jam tuo reikalu beveik netektų rūpintis, o juo labiau kreiptis dėl to į užsienyje gyvenančius lietuvius inžinierius. Supraskime padėtį pavergto Krašto atstovo, kuris atstovaujamoje valstybėje gauna dovanų žemės savam kraštui, bet su sąlyga, kad joje iki tam tikro laiko būtų pastatyti rūmai. Juk jis žino, kad lėšų nei projektui padaryti nei statybai įvykdyti neturi. Tad, tokią dovaną yra sunku imti, bet dar sunkiau neimti. Ir todėl tokiu atveju kiekviena pagalba, iš kur ji beateitų, yra mielai laukiama. Anot prof. A. Jurskio:

“Tad mūsų profesiniuose reikaluose ir tautinėse aspiracijose veikime kiekvieną atliekamą valandėlę, nelaukdami ypatingų bei formalių nurodymų ir prašymų. Nebijokime — nenukrypsime, neprasižengsime, nes veiklos sritis ir idėjos visiems gerai suprantamos ir giliai širdyse jaučiamos: MŪSŲ JĖGOS, MŪSŲ MINTYS TAU, TĖVYNE!”

V. Vintartas

Jau pastatytų “Aušros Rūmų” (prezidentūros) dalies vaizdas

IŠ PLIAS

CENTRO VALDYBOS VEIKLOS

Š.m. vasario mėn. pradžioje C.V-ba gavo iš Liet. Pasiuntinybės Brazilijoje, Rio de Janeiro, Įgalioto Ministerio Dr. Friko Meierio raštą, liečiantį Brazilijos valdžios dovanotame naujoje Brazilijos sostinėje žemės sklype (100x250=25.000 kv. m., t.y. tokio pat dydžio kaip ir kitų atstovybių) norimiems statyti Liet. Pasiuntinybės rūmams projekto paruošimą konkurso keliu.

Dr. F. Meieris prašo PLIAS C.V-bos tokį konkursą paskelbti ir paskatinti jame dalyvauti kūrybingus liet. architektus ir statybos inžinierius, pasiūvenčiant ir prisidedant prie šio patriotinio ir šiuo metu labai prasmingo darbo Lietuvos garbei ir jos vadavimuisi iš vergijos. Rašto turinys:

“Didžiai gerbiamas ponas Pirmininke,

“Mūsų tautiečių, gyvenančių USA, susidomėjimas Lietuvos Pasiuntinybės Rūmų statymu naujoje Brazilijos sostinėje yra didžiai sveikintinas. Tačiau man ypatingai buvo malonu patirti, kad nemaža lietuvių inž. ir architektų yra susidomėję padaryti tiems rūmams projektą.

“Labai įvertindamas tokią paskirų asmenų talką, noriu tačiau prašyti Tamstos, ponas Pirmininke, lietuvių tautinį solidarumą padaryti dar prasmingesni, būtent: imtis žygių paskelbti PLIAS narių tarpe konkursą Lietuvos Pasiuntinybės Brasilia mieste rūmų projektui padaryti. Toks iš jūsų pusės žygis įgalintų visus kūrybingus architektus prisidėti prie didžiai patriotiško ir prasmingo darbo Lietuvos garbei.

“Turėdamas vilties, kad ponas Pirmininke, priimsite palankiai šį mano kreipimąsi, iš anksto dėkodamas ir linkėdamas ko geriausios sėkmės, reiškiu pagarbos žodį.

(Pasirašė) Dr. Frikas Meieris, Lietuvos Įgaliotas Ministeris Brazilijai”.

—oOo—

PLIAS C.V-bos p-kas prof. J. Šimoliūnas minimam klausimui plačiau aptarti š.m. vasario 15 d. sušaukė susirinkimą, kuriame dalyvavo jis pats, prof. S. Dirmantas, architektai — J. Kova-Kovalskis, B. Lukšaitė ir J. Mulokas bei inž. V. Vintartas. Kviesti — arch. M. Ivanauskas ir dipl. inž. A. Didžiulis atvykti negalėjo.

Atidaręs susirinkimą prof. J. Šimoliūnas referavo reikalą pagal š.m. sausio 30 dienos D-ro F. Meierio raštą, o apie duomenis rūmams projektuoti referavo inž. V. Vintartas pagal jo straipsnį T.Ž. nr. 6, 1958 m.

Po ilgesnių gyvų diskusijų buvo nutarta kaip seka:

1. Keliamas klausimas yra svarbus ir remtinas.
2. Liet. Įgalioto Ministerio Brazilijai, D-ro F. Meierio, prašymas PLIAS C. V-bai daryti žygius projekto sudarymui yra C. V-bai vykdytinas neatidėliojant.
3. Rūmų projektui daryti ir konkursui skelbti reikia papildomai gauti duomenų iš Liet. Pasiuntinybės Brazilijoje, ką padaryti pavesta inž. V. Vintartui.

Susirinkimo P-kas prof. J. Šimoliūnas
Sėkr. inž. V. Vintartas

BEDAKCIJOS PASTABA

Jau šį Nr. surinkus gautos papildomos informacijos, kurios bus paskelbtos vėliau.

LAIVININKYSTĖ ir ŽVEJYBA

LIETUVOS JŪRININKŲ SAJUNGOS UŽSIENY ORGANAS

“Technikos žodžio”
skyrus

Redaguoja:
Dr. A. P. Mažeika

IŠ PREKYBINĖS LAIVININKYSTĖS

LEONARDAS DARGIS
Milwaukee, Wisc.

Prekybiniai laivai

Laivai pagal naudojimą skirstomi į: linijinius, bet kurios paskirties (nereguliuojamus — laisvuosius — trampinius) ir pramoninius. Linijiniai laivai yra tokie laivai, kurie plaukioja tarp uostų reguliariai pagal iš anksto nustatytą tvarkaraštį. Linijiniai laivai esti keleiviniai, prekiniai, arba, dažniausiai, visi didesnieji transatlantiniai, kartu keleiviniai ir prekiniai. Laisvieji laivai yra tokie laivai, kurie plaukioja į visas puses neturėdami iš anksto nustatyto kelio. Jie plaukia ten, kur atsiranda reikalas ir tuomet, kai išnuomoti. Tokie laivai nei pastovaus kelio, nei tvarkaraščio neturi. Pramoniniai laivai yra tokie laivai, kurie naudojami pramoninių bendrovių tik saviems reikalams, taigi kitiems nenuomojami. Laisvieji laivai pasaulyje gausiausi. Šieji iš tikrųjų ir sudaro reikšmingąją laivininkystę. Charakteringi laisvosios laivininkystės bruožai: reikalauja didelio kiekio pigių prekių, kur nesvarbus pristatymo greitis; vežioja ir tokias prekes, kurios linijinei laivininkystei, ypač jei ji vykdoma kartu su keleivine laivininkyste, nepriimtinos dėl savo pavojingo, ar kitaip nemalonaus pobūdžio, pvz. degalai, chemikalai; pasiekia ir tolimiausias vietas, kur linijinė laivininkystė dėl permažos reguliarios paklausos iš viso neįmanoma; galimybė pritaikyti paprasčiausias ir pigiausias pakrovimo ir iškrovimo priemones.

Laiivų krovininis tonažas

Prekyboje apskritai ir laiivų nuomos sutartyse laiivų krovininis tonažas yra tas, kurio daugiausia paisoma. Jis apskaičiuojamas dvejopai: pagal svorį arba talpą, tūrį. Svoris JAV skaičiuojamas mažąja tona (short ton), kuri lygi 2000 svarų; Anglijoje didžiąja tona (long

ton), kuri lygi 2240 svarų; metrinės sistemos kraštuose — metrine 1000 kg tona, arba 2204,62 svarų tona. Jeigu prekės labai lengvos, arba, kad ir sunkios, bet laive užima daug vietos, tai jų važma apskaičiuojama tūrio tona (measurement ton), atseit pagal tai, kiek tokios prekės laive užima vietos. Tūrio tona lygi 40 kūbinių (kūb.) pėdų (=3.33 kūb. m.). Laivninkas turi saugotis neapsikrauti per daug vien tik lengvomis prekėmis, nes laivas gali pasidaryti nesaugiu, jeigu nepasiekia mažiausios reikalingos gremzlės.

Svarbesnieji laivininkystėje vartojami dokumentai

Vežant prekes laivais, ypatingai jeigu santykiuojama su užsieniu, atsiranda reikalas paruošti daugybę įvairiausių dokumentų. Kartais net iki 30, surištų tik su vienu kurių nors prekių pervežimu. Raštų skaičius pareina nuo to, iš kur ir į kur prekės siunčiamos, kokios prekės siunčiamos ir ar jos siunčiamos taikos ar karo metu. Prekes siunčiant laivais, susidaro labai komplikauta teisinė padėtis dėl didelio į reikalą įmaišytų dalyvių skaičiaus. Štai svarbesnieji jų: prekių siuntėjai ir gavėjai, laiivų savininkai, laivininkystės tarpininkai, valstybinės įstaigos, draudimo įstaigos, bankai, uostų administracija, laiivų įgulos. Visi jie vienaip ar kitaip kiekvieno atskiro prekių siuntimo paliečiami ir visi tie susilietimai medžiaginio saugumo sumetimais atitinkamai atžymimi raštuose.

Vienas iš pagrindinių dokumentų laivininkystėje yra laiivų nuomos sutartis (charter party, arba tiesiog — charter). Charter party pavadinimas atsirado iš viduramžiško *carta partita*, atseit, padalintas lakštas. Mat, viduramžiais laiivų nuomos sutartys būdavo surašomos ant vieno popieriaus lapo, bet dvigubo teksto. Po dokumento surašymo jis būdavo dantuotai perkerpamas. Vieną lakšto pusę gaudavo laiivo savininkas, o kitą — nuomininkas. Tokiu būdu, reikalui esant, sudėjus vieną

pusę su kita, sutartys galėdavo būti patikrinamos.

Laivai nuomojami šiems tikslams: kroviniui pervežti; sandėliavimui iki kroviny bus parduotas (laivas tokiu atveju gali judėti iš anksto numatyta kryptimi); spekuliaciniais sumetimais, tikintis laivą pernuomoti brangiau; linijiniam susisiekimui, jeigu nenorima tam reikalui pirkti savųjų laivų.

Laivų nuomos sutartis daliname į kelionės, laiko ir laikino perleidimo sutartis.

Pagal kelionės laivo nuomos sutartį (voyage charter) laivo savininkas, arba nuomotojas išnuomoja laivą arba jo dalį iš anksto nustatytai kelionei nuo vieno uosto iki kito iš anksto numatytam kroviniui pervežti. Nuoma apskaičiuojama krovininėmis tonomis. Pagal tai ar pakrovimo, iškrovimo ir uostų išlaidos apmokamos laivo savininko, ar ne, šias sutartis dar skirstome į brutto ir netto laivo nuomos sutartis.

Pagal laiko laivo nuomos sutartį (time charter) laivo savininkas, arba nuomotojas išnuomoja laivą tam tikram iš anksto numatytam laikui. Nuoma mokama pamėnesiui iš anksto sutartą visam laikui pinigų suma arba apskaičiuojama krovininėmis tonomis. Laivo nuomininkas pagal šiokią sutartį apmoka kurą, locus, uostų mokesčius, konsuliarines išlaidas už laivą ir krovinį. Laivo savininkas apmoka įgulos algas, maistą, laivo išlaikymą, taisymus ir laivo draudimą.

Pagal laivo perleidimo nuomos sutartį (bareboat, arba demise charter) visa laivo kontrolė ir išlaidos perleidžiamos nuomininkui. Nuomos laikas iš anksto gali būti ir nenustatytas. Nuoma mokama pamėnesiui arba padieniu.

Sios rūšies sutartys buvo labai "madoje" abiejų paskutinių didžiųjų karų metu, kai laivai būdavo labai dažnai skandinami ir kai pirkliai nei norėjo, nei pajėgė rizikuoti vis iš naujo leisti kelionėms naujų laivų. Padėtį gelbėjo pačios valstybės. Vyriausybės statydino laivus ir perleisdinėjo pirkliais naudojimui. Ši padėtis tęsiasi ir toliau, karams pasibaigus, nes vyriausybės ir toliau pasiliko savininkėmis daugelio laivų.

Kelioninės ir laiko laivų nuomos sutartys be jau minėtų turi dar ir daugelį kitų svarbių išlygų (klauzulių). Išlygos laiko laivų nuomos sutartyse aptariamoms labai smulkmeniškai. Abi sutartys numato vardus susitariančiųjų šalių, laivų vardus, jų dydį, vietą, kur

jie yra susitarimo metu, vis major (act of God) nuostatą, priešų, gaisro, valdžių įsikišimą, avarijas, laivų stovį (kiek tinkami plaukimui), komisijų, važmos mokėjimo būdus ir sutarties pasibaigimo bei atšaukimo sąlygas.

Yra ir tam tikrų sutarties išlygų, kurios tėra naudojamos tik vieno tipo sutartyse. Taip kelioninė sutartis numato stovėjimo uostuose dienas (lay-days), kad įgalintų laivą pasikrauti ar išsikrauti ir atlygį už eventualų perstovėjimą (demorage). Jeigu laivas iškraunamas arba pakraunamas greičiau kaip numatyta, tai laivo savininkas turi mokėti laiko sutaupymo atlygį (dispatch money). Toliau kelioninė sutartis numato pakrovimo ir iškrovimo uostus, o laiko — pačio laivo pristatymo ir grąžinimo uostus. Laiko sutartis numato darbo nutraukimą dėl laivo krovimo patalpų, mašinų netinkamumo, įgulos kaltės, užėjimo sekumon, gaisro ar kitokio sugedimo, kuris padaro laivą netinkamu naudoti ilgiau, kaip parą. Laivo nenaudojimo metu nuoma nemokama. Nuoma taip pat nemokama laivo sausojo dokavimo metu, laivą dažant arba valant nuo prieaugių. Laivai turi būti dokuojami ne rečiau, kaip kas 9 mėn.

Kaip kruopščiai tokios sutartys turi būti sudaromos, rodo mūsų šios Baltijos Transporto Bendrovės, Klaipėdoje patyrimas. 1938 m. minėtoji bendrovė nuomojo švedišką tanklaivį dviem kelionėms skystajam kurui pervežti iš Batumi į Klaipėdą. Laivo savininkas švedas buvo kartu ir to laivo kapitonas. To laivo gremzlė, perkrauto normaliai leidžiamu nušimčiu, buvo perdidelė Klaipėdos uostui. Laivo savininkui apsimokėjo stovėti uoste. Dėl to švedas tyčia abiejose kelionėse savo laivą perkrovė. BTB, norėdama laivą priveždinti prie tankų krantinės automatiškai iškrovimui, turėjo jį pirmiau kiek nukrauti atviroje jūroje primityviomis priemonėmis, kad, laivui pakilus, priveždinti jį prie krantinės. BTB papildomai apmokėjo primityvų dalinį nukrovimą ir laivo prastovėjimo išlaidas. Šis malonumas, dėl per daug skuboto telefonu pasikalbėjimo BTB kainavo apie 20,000 litų.

Kapitono pikta valia buvo aiški, bet ir mūsų šios bendrovės klaida taip pat akivaizdi — užmiršo sutarti laivo gremzlę. Tarptautinės teisės, kūdikystės amžių tebegyvenantieji nuostatai, tokiais atvejais mažai ką padeda. Mūsų šios bendrovė jūriniame Hamburgo teisme bylą pralaimėjo.

Tipiškos sutartys vadinamos "čarteriais".

Jų svarbesnieji: ryžių, javų apskritai, kviečių, miško medžiagos, bauksito, anglies, cemento, trąšų, medvilnės. Be to, įvairiose vietose ir įvairiose jūrose toms pačioms prekėms dažnai vartojamos įvairios sutartys.

Kitas laivininkystėje nepaprastai svarbus dokumentas yra jūrinis važtaraštis, arba kosamentas (bill of lading).

Jūrinis važtaraštis yra prekių jūromis pervežimo sutartis, kuria laivo savininkas arba jo nuomuotojas tvirtina prekių gavimą ir pasižada jas po pervežimo perduoti teisėtam gavėjui, sutarties savininkui arba jos laikytojui.

Jūrinis važtaraštis kartu su draudlakščiu, prekių ir konsulinė sąskaitos bei kiti mažiau svarbūs raštai ir pažymėjimai yra pagrindiniai dokumentai tarptautiniame prekių persiuntime, tarptautinėje prekyboje. Nereikia betgi suprasti, kad jūrinis važtaraštis tik tarptautinėje prekyboje tevatojamas.

Pagrindinės jūrinio važtaraščio dalys: siuntėjo vardas, gavėjo vardas, adresato vardas (tarpininko firma), laivo vardas, pakrovimo uostas, iškrovimo uostas, prekių paskyrimo vieta, prekių pavadinimas, jų ženklai, numeriai, dėžių, ryšulių ir t.t. skaičius, svoris, vagonų numeriai, išvežimo leidimo numeris, laivininkystės bendrovės, ekspeditoriaus ir kitų tarpininkų vardai.

Turime keletą įvairių jūrinių važtaraščių: **perlaidinis jūrinis važtaraštis** (order bill of lading) yra toks, kurį įsirašymo keliu galima perleisti kitam asmeniui, arba firmai. Jis yra dviejų rūšių: išrašytas prekių gavėjo vardu ir antras — laivininkystės bendrovės, ekspeditoriaus, arba banko vardu. **Gavėjo jūrinis važtaraštis** (straight bill of lading) yra toks, kurio kitam asmeniui perleisti negalima. Jis išrašomas su aiškia pastaba: **neperleidžiamas** (not negotiable, arba non-negotiable). **Pilnavertis jūrinis važtaraštis** (clean bill of lading) yra padarytas pilnaverčiu iš **menkaverčio jūrinio važtaraščio** (foul bill of lading). Jeigu prekės krantinėn ar laivan pristatomos apgaidintos, blogai įpakuotos ar kitaip nepriimtinos, tai laivas tą atitinkamai atžymi gavimo patvirtinime. Iš to seks menkaverdis važtaraštis. Tokių gi jūrinių važtaraščių bankai bodisi, nepriima. Jeigu apskritai visa siunta gera ir jos nepriimtino priežastys nedidelės, tai bankas gavęs užtikrinimą, kad nereiks dengti nuostolių, sutinka su gero jūrinio važtaraščio išrašymu. Tarpininkas, savo keliu, apsidrau-

dęs raštu, išrašo pilnavertį jūrinį važtaraštį. **Vientisinis eksportinis jūrinis važtaraštis** (through export bill of lading) jungia vienon vieton prekių pervežimą iš jų kilmės vietos iki uosto ir tolimesnį išvažinį (eksportinį) pervežimą. Tokie važtaraščiai išrašomi nemažesnėms, kaip vagoninėms siuntoms. **Vientisinis jūrinis važtaraštis** (through ocean bill of lading) yra jūromis prekių pervežimo sutartis jungianti du pervežėjus (laivininkus). Tai atsitinka tuomet, kai prekės pervežamos dviejų laivininkų (laivininkystės bendrovių), o išrašomas tik vienas jūrinis važtaraštis. Tokiu atveju vienas laivininkų prekes veža iki perkrovimo uosto, o antrasis nuo perkrovimo — iki paskyrimo uosto.

Kiti dokumentai gali būti kuo įvairiausi ir liesti laivą ar krovinį. Jie gali būti vietiniai ir išrašyti svetimų valdžios pareigūnų.

Laivo manifestas yra sąrašas viso laivan pakrauto krovinio vienai kuriai kelionei. Jis sudaromas pagal jūrinius važtaraščius, taigi kartu yra ir jūrinių važtaraščių sąrašas su jų numerių atžymėjimais.

Laivo krovimo planas (stowage plan) tiksliai grafiškai atžymi krovinio laive vietą, prekių kiekį ir iškrovimo uostus. Dar gali būti atžymėta ir pakrovimo krantinė ir laikas kada laivas krautas.

Krantinės, uosto, laivo, laivininko prekių gavimo patvirtinimai atžymi prekių gavimą. Pristatymo leidimas (shipping permit, delivery permit) leidžia laivui priimti prekes išvežimui svetur.

Prekių kilmės pažymėjimas liudija kur išvežamosios prekės buvo pagamintos.

Sveikatos bei švarumo pažymėjimas tvirtina siunčiamųjų prekių higieniškumą ir bakterijų nebuvimą.

Pagaliau dar paminėtina eksporto prekyboje prekių sąskaita ir konsulo patvirtintas vertimas paskyrimo krašto kalbon, vadinamas konsuline sąskaita su muitininių paragrafų atžymėjimais.

Dirbtinė sala Pacifike. Ties Kalifornijos krantu, tarp Venturi ir Santa Barbara, 915 m nuo jūros kranto, supilta dirbtinė sala, 14 m gilumo vandeny, ir pylimas su krantu susisiekti. Sala nedidelė, 1,2 ha. ploto 12,5 m virš vandens, jos tūris 300 000 m³ akmenų ir skaldos, ir dar betoninių raguolių — tetrapodų po 28 tonos svorio. Toje salelėje, 0,4 ha plote bus išgręžta 68 šuliniai po 0,5 m skersmens, naf-tai pumpuoti.

S. K.

ĮVAIRŪS PASISAKYMAI

LIETUVIŠKOJO STILIAUS EKSPERIMENTAI

Jonas Kaunas, Chicago, Ill.

Mažasis renesansas. Krašto ūkio pramonėjimas lydėjo baudžiavos panaikinimą Lietuvoje 1863 m. Paskui natūraliojo ūkio — "visko sau gamybos" nykimą sekė senojo kaimo papročių ir gyvenimo būdo nykimas.

Krašto pramonėjimo pradžia beveik sutapo su lietuvių tautinio atgimimo pradžia. Susidomėta senosiomis tautos tradicijomis, ir pradėta jas gaivinti — atsirado mažasis renesansas.

Jono Jablonskio praktinė gramatika ir gimtosios kalbos vartojimo doktrinos sulaukė rašomosios lietuvių kalbos nutolimą nuo grynosios, kaime girdėtos, kalbos.

Senoji dailininkų karta buvo linkusi lietuvininti temas (M. K. Čiurlionio Jūrų Sonatos surištos su žve-

~~~~~

P. M.

JŪRINĖ KALBA

Žemiau pateikti jūriniai žodžiai yra iš Gerullio ir Chr. Stang studijų: "Das Fischerlitauisch in Preussen".

Rabañtai (vok. (gereffte Segel) — sukloti ir surišta būrė.

Rāgas (vok. Steven) — laivo priekis.

Rėvé (vok. Riff, Sandbank) — sekluma.

Rykštė (vok. Bodenplanke) — laivo grindinio lenta.

Rūkynė — namelis žuvų rūkymui.

Rūmas — laivo vidus.

Sósta (vok. Mastbank) — suolas kuriame įleistas laivo stiebas.

Spėsti tinklą (vok. Das Netz aufstellen).

Stakliutė — įrengimas tinklo karties pastatymui (vok. paaiškinimas: "Holzgabel im Keitelkahn zum Aufstellen des Netzbau-mes").

Statinis — 1) priešingas laivo plaukimo kryptčiai vėjas, 2) prie tinklo priišta kamštinė plūdė.

Stūma — kartis valtės stūmimui.

Sudienotas ledas — minkštas tirpstantis ledas.

Šaktarpys — laikotarpis ledui paleidžiant kada negalima nei ledu vaikščioti nei laivu plaukti.

Šaršūoti — vandens paviršiaus išjudinimas mažomis bangelėmis nuo silpno vėjo.

Šiaurė — šiaurės vėjas.

Šėtra — laivo židinio apsauga nuo vėjo.

jų padavimais). Jaunoji raižytojų ir grafikų karta nuoširdžiai ieško lietuviškos formos per primityviąją ekspresiją (P. Augiaus Žemaičių Kalvarija).

Naujalio ir kitų muzikų panaudoti liaudies motyvai, Čiurlionio Ansamblio kultivuojama daina ir dramatinis Sadutės šokis yra ryškūs lietuviško meno kūrimo dainos ir šokių pavyzdžiai.

Prof. V. Dubeneckio nepriklausomybės metais Kaune suprojektuotuose barokinio-klasikinio stiliaus Čiurlionio Galerijos rūmuose matyti Vilniaus meno tradicijos. Jo sukurta Karmėlavos medinė bažnytelė vertinama kaip pirmas kaimo motyvų pritaikymas.

Statyba. Istorijos žiniomis, valdovas Gediminas apie 1320 m. pastatė Vilniaus pilį iš medžio, o gina-mųjų sienų žiedą iš akmenų, medžio ir žemių. Tad jo laikais ne tik kaimo trobesių, bet ir pilių statybos pagrindinės medžiagos būta medžio. Mūriniai trobesiai Lietuvoj plačiau pradėta statyti tuč tuojuo po Gedimino. Išlikęs mūrinis vadinamos Gedimino pilies bokštas atsirado prie valdovo Algirdo arba truputį vėliau.

Anais laikais, Lietuvai grumiantis del egzistencijos, medinės pilių konstrukcijos turėjo atstoti mūrines vakarų turėtas pilių konstrukcijas.

XIX šimt. Lietuvos kaime dar būta medinių klėčių ir sandėlių, kurių aštuoniakampė forma prime-na Gedimino pilies aštuoniakampį bokštą. Viena to-čia klėtis iš Trakų aps. esanti statyta iš ažuolo tik-tai kirviu. Iš to galima spręsti apie nagingumą to dailidės, kuris ją statė.

Lietuvos kaime išlikusios keturkampės klėtys su rentininiais stogais (Blockdach) gali būti medinių pilių statybos atgarsis.

Lietuvos kaimo medinės statybos tradicijose matyti 3-jų tipų stogai pagal jų konstrukciją: kabintiniai, rentininiai ir nertiniai. Nertinis tipas atrodė pa-prasčiausias ir, geležinėms vinims pingant, Lietu-voje įsigali. Stogo frontono esama statmeno, pa-šlijusio ir laužtinio su čiukuru. Kaimui pramonėjant, statmenasis frontonas jame įsigali. Plačiau apie stogus narašyta dr. J. Gimbuto knygoje "Das Dach des Litauischen Bauernhauses" — 1948.

Sunku ginti Lietuvos kaimo statybos atskirų sta-tybos elementų originalumą, nes beveik visi tie ele-mentai randami arba vokiečiuose, arba mozūruose arba guduose, o senieji elementai dar latviuose pa-sitaiko. Tatai natūralu, nes atskiri statybos ele-mentai eina iš genties į gentį, ir darosi savi dide-lėms tautų grupėms. Tad, sunkiai randant atskirų lietuviams būdingų statybos elementų, lengva rasti tą lietuviškos kaimo statybos visumą, kuri ryškiai skiriasi nuo kitų tautų statybos visumos.

Pagal įprotį Lietuvos kaimo trobesiai būdavo gausiai aprūpinami ornamentais, kilusiais iš seno-vinės religijos. Ornamentų kilmė gražiai išaiškinta dr. M. Gimbutienės knygoje "Ancient Symbolism in Lithuanian Folk Art" — 1958.

Būta labai švariai įrengtų lietuviškų kiemų. Kai-mas kai kurias kiemo puošimo priemones galėjo perimti iš dvaro. Kaimo lietuvis savo kieme mėgo ne tik gėles, dekoracinius augalėlius, bet ir aukštus medžius. Eglė buvo ypatinga lietuviško sodo puoš-

mena. Zanavykų, ypač apie Griškabūdį, ūkiai būdavo tirštai medžiais apšodinti.

Vilniaus paminklai. Vilniui esant prie pat Europos geografinio centro, jo veide matyti ir Vakarų Europos ir Rytų Europos žymių.

Mūrinis Gedimino pilies bokštas aštunkampę formą galėjo paveldėti iš medinės pilies bokšto. Apvalus bokštas patogus šaudyti ir sekti priešą, tačiau apvalūs objektai iš medžio nestatomi.

Renesansinio stiliaus Vilniuje atsirasta Lietuvos kultūrinio sužydėjimo metu, tačiau nedaug šio stiliaus paminklų išliko. Renesansiška šv. Mykolo bažnyčia XVII š. pastatyta ir tuojuo barokiškai restauruota. Aušros Vartai išliko gryno renesansinio stiliaus.

Barokiniam stiliui Lietuva atrodo buvusi skirta. XVII š. italai, vokiečiai ir vietiniai meistrai statė Vilniaus barokinę šv. Petro ir Povilo bažnyčią. Daugybė jos skulptūrų atskleidžia didį šviežią renesansą. Ypač nuoširdžiai atlikta yra šv. Marijos-Magdalenos figūra. XVIII š. vietinių meistrų statyta Vilniaus Misionierių bažnyčia proporcingumu, bokštų lieknumu ir saikingu puošnumu yra elegantiško lietuviško baroko — skulptūriško trobesio pavyzdys. Kai kuriose Vilniaus bažnyčiose vietinių meistrų išdrožti rokokiški ornamentai žymi aukštą drožybos techniką. XVIII š. arch. J. K. Gliubico statyti Bazilionų vartai yra Vilniui būdingo baroko triumfas.

Barokas Lietuvoje klestėjo, mirtinam pavojui iš Maskvos gresiant. Tokio pavojaus akivaizdoje tauta instinktyviai ieško priemonių savo veidui išryškinti. Šitos hipotezės akivaizdoje mums nebėra keista buvusių Vilniaus šeiminkų aistra visus paminklus subarokinti. Per baroką Vilnius įgijo tokius nežemiško grožio reginius, kokių jokiam Lenkijos mieste nebuvo, nėra ir nebus. Štai kodėl lenkai taip myli Vilnių. Apsčiai lenkiškų sentimentų apie Vilnių — „pagoniškosios Lietuvos sostinę“ prirašyta knygoje Towns & People of Modern Poland by R. Medill McBride — 1938. Neveikia užmirš lenkai Vilnių.

Yra ir apgailėtinų dalykų susijusių su Lietuvos baroko laikotarpiu. Atsakingoji visuomenės dalis — didikai uoliai saugojo savo laisvę linksintis, peštis ir engti savo globojamus kaimiečius. Plastiniam menui klestint, XVII š. viduryje Vilniaus akademija ir Lietuvos švietimo sistema ėmė smukti. Bajorai, atsivėrę nuo kaimo, ėmė lenkėti. Atėjo mada už pinigų pardavinėti Lenkijos-Lietuvos karaliaus sostą (Augustas II — 1697). Šis laikotarpis aidi liaudies dainose:

v. *Vilniaus miestas brukavotas, ašarėlėms išmzogotas.*

b. *Kas do čėsai, do gadynės, kad bajorai ūlevojo.*

Per šitokias negeroves senoji Lietuva priėjo liepto galą.

Istorijos patirtimi, lietuviai yra vieni iš geriausių eklektinės kūrybos meistrų. Derindami lietuviškąjį elementą su slaviškoju, valdovai sukūrė plačią Lietuvos imperiją. Žygimantas Augustas, paskutinis Gediminaitis, politiniuose kompromisuose paskendęs, ištūmė Lietuvą į Lenkijos glėbį.

Prieš pat valstybės padalinimą pasirodė malonaus klasikinio stiliaus trobesiai: katedra, Dailės Muziejus ir kiti papildo Vilniaus reginių grožį. 1835 m. statyta ev. reformatų bažnyčia taip pat klasikinė.

Čikagos miesto kvartaluose matyti palaidas statybų stilių mišinys. Šitais reginiais apsidžiaugusi žmogaus akis pasiilgsta moderniškųjų ir mažiau tradicijos sąistomų formų.

Lietuviškoji bažnyčia. Naujoji Čikagos šv. Mergelės Marios Gimimo bažnyčia pašventinta 1957 m. Šiam Market Parko trobesiui kylant iš savo fundamento, paaiškėjo, kad kažkas kuriama iš senų tradicijų ir naujos technikos.

Kryžiškas šios bažnyčios planas labai primena romaniškąją prancūzų Notre Dame du Port, Clermont. Viršutinių skliautų rėmimo sistema imta iš gotiko ir baroko — žemosios sekcijos, išorinės lenktosios sienos ir absidos dviaukštė arkada ramsto aukštąsias sienas.

Piramidiški bokštai simboliškai galėtų reikšti augalo stiebą. Augalas, kaip žemės maitintojos produktas, yra labai svarbus senųjų lietuviškų tradicijų elementas. Bokštų viršūnės ir papildomi stiebai radosi iš Lietuvos kopyltstulpio stilizuotos augalo viršūnės. Bokštams subordinuotos durų ir pailgųjų langų angos turi trapecijos formas.

Paradinių durų angų plokštumos pasvirusios į gatvės pusę. Plokštumų pasvirimas lietuvių tapyboje išbandytas (J. Kaminsko Žvejo Sodyba).

Žemosios sekcijos apdengtos skersiniais stogeliais, kurių nematyti kitame Muloko projektų varijante — E. St. Louis 1956 m. įšventintoje lietuvių bažnyčioje. Ši priemonė komplikuoja konstrukciją, bet pagražina trobesio išorę. Stogelių frontonai radosi iš Lietuvos kaimo laučinio stogo su čiukuru. Didžiųjų frontonų spiralės radosi iš Vilniaus paminklų (Karmelitų b. ir kt.). Jos taip pat matyti kai kuriuose italų ir vokiečių barokiškuose trobesiuose. Viduje matyti daugybė arkų, kurių renesansiniame periode darydavo daugiau, negu jų reikėdavo. Didysis altorius vilniškas. Tabernakulis padarytas pagal Girsūdų tipo kopyltstulpio kopyltelę (4-rių frontonų namukas — Basanavičiaus-Jaroševičiaus rink. 1912). Vargonų aikštė išriesta dideliu lanku.

Trapecinėms paradinėms durims prireikė tos kengių konstrukcijos, kuri šiuo metu nevartojama. Meistras dideliu vargu surastas, ir paradinės durys be esminių defektų pagamintos.

Didžiųjų apskritųjų langų rėmai ir stiklų saulutės vaizduoja kombinuotą lietuviško kryžiaus saulės ratą. Apsčiai augalinių ornamentų duota kapiteliams, arkoms, skliautams ir išlenkimams. Skersinių navų sienos plikos, kas rodo ornamentų paskirstymo ekscentriškumą. Nišų paveikslai saldūs. Sunkiausias priekaištas krinta už didįjį altorių. Anot dr. M. Morkūno (Nepr. Lietuva 1958.VI.25), atrodo, lyg d. altoriaus kryžius jau nori lįsti pro lubas. Šis priekaištas pagal mums įgimtas kompozicijos normas atrodo rimtas. Antra vertus, ekscentriškumas yra neišvengiamas stilių susidūrimo priedas. Iš oro pusės matomas kontrastas tarp barokiškų išraitymų ir nišų bei stogelių aštrių kontūrų yra lyg

NAUJI LEIDINIAI

MŪRINES KONSTRUKCIJOS

Šią knygą parašė A. Rozenbliumas — docentas, technikos mokslų kandidatas. Išleista Vilniuje 1956 metais.

Veikalas skirtas mūrinių konstrukcijų statiniams poveikiams nušviesti. Kaip kiekvienoje, taip ir šioje knygoje priskirti nepaprasti nuopelnai sovietiniams mokslininkams. Su tuo galima beveik sutikti.

Kas yra mūras kapitalistiniame pasaulyje, kokią reikšmę jis turi? Mūras naudojamas, kur reikalinga didelė masė, kur reikalinga šilimos izoliacija, pagaliau, kur reikalingas papuošimas ir pan. Neskaitant smulkesnių, tai ir yra svarbiausios mūro paskirtys. Mūras didele reikšmę kaip konstrukcija turėjo tolimoje praeityje, viduramžiuose ir netolimoje praeityje. Mūro konstrukcijos reikšmė ir panaudojimas kasmet siaurėja. Niekas nemėgina mūryti tų milžiniškų į dangų keliančių skliautų, kuriuos matome senosiose katedrose taip iškilmingai liudijančius mūrines konstrukcijas žydėjimą. Daugeliu atvejų jis pakeičiamas plienbetonu, ar betonu.

Akmens mūras mūrijamas iš reikalo, jei akmenys randami čia pat prie statybos. Daugiau naudojamos akmenų plokštės kitoms konstrukcijoms padengti. Degtų plytų konstrukcijos dar plačiai naudojamos, bet daugiau iš tradicijos. Pasirodo, kad plytų mūras yra brangi konstrukcija, ypatingai kuro išlaidų at-

druska Muloko projektui. (Girdėti, kad ne viskas priklausė nuo arch. J. Muloko valios — *T.Ž. Red. kol.*)

Nerimstanti žmogaus siela ne tik ieško naujo, bet ir pasiilgsta seno. Racionalizuotos gamybos, funkcionalinės statybos produktais žmogus pasigėri ir apsidžiaugia. Grįždamas prie tradicijų, žmogus bando įsišnekėti, kad sudurtes įvairius tradicinius motyvus, atrado gražiausią stilių. Šituo galima aiškinti XIX š. trumpai gyvavusią eklektinę kūrybą Vakarų Europoje, kuri Amerikoje rado romantiškai nusiteikusių pasekėjų. Būta eklektinio gotiko, renesanso ir kitų stilių. Jų pavyzdžiais imkime Paryžiaus Operą ir Leipzigo rotušę. Kai anachronizmai žmogui nusibosta, jis purtosi nuo tradicijų ir ieško naujų ir desnių formų.

Šiuo metu Amerikoje matyti romantizmo atoslūgis. Čikagos St. Gall parapijos (55-tos ir Kedzie g.) 1958 m. įšventinta bažnyčia yra malonaus funkcionalinio tipo. Šitokio trobesio reginys atmiešia gyvenamo kvartalo stilių mišinio palaidumą.

Paskutinė lietuvių imigrantų banga atnešė lietuviškos veiklos pagyvėjimą. Marquette parkui prireikus naujos bažnyčios, Muloko projektas, kuriame senosios tradicijos vienijasi su XX š. dvasia, priimtas ir dvasios tėvų šiek tiek išlygintas. Mums lietuviams ji bus lietuviško renesanso paminklas. Daugelis balsuoja, kad savo aplinkai ji sava.

REDAKCIJOS PRIERAŠAS: Šio straipsnio autorius yra technikos darbuotojas, besidomįs meno klausimais.

žvilgiu. Daugelyje kraštų kuro atsargos ribotumas turi nepaprastai didelę reikšmę krašto ūkiui. Net Vakarų Vokietija, kuri negali skųstis, kad nuskriausta anglimi, neatsistatė iš degto molio plytų, bet iš plytų skaldos — cemento blokų. Tai atsitiko ne vien dėlto, kad reikėjo pašalinti griuvėsius, bet kad cementas yra pigi kuro atžvilgiu medžiaga, jei priimsime dėmesin, kokią didelę palaidą masę jis suriša krūvon. Nėra tokia ekonomiškai medžiaga degtos kalkės, nes rišamoji jų jėga daug menkesnė (apie 2 kartą), bet jos visvien gali vaidinti didelę reikšmę Lietuvos ūkyje, gaminant lengvasias silikatinės plokštes.

Moderniškoms mūro medžiagoms: putbetoniui, putsilikatiniams ir silikatiniams blokams aprašyti A. Rozenbliumas skiria 1 psl. iš savo didelio veikalo. Sovietišku terminu, hitleriški grobikai buvo išleidę knygą "Bauhandbuch fuer den Aufbau im Osten" ("Rankvedis statybai Rytuose"), kur svarstė konstrukcijas turėdami dėmesyje didelį kuro trūkumą pėkariniais laikais. Šioje 43 m. vokiškoje knygoje moderniškoms konstrukcijoms paskirtas daug didesnis dėmesys negu A. Rozenbliumo knygoje, kur matomai, šiais klausimais nebuvo jam įkvėpimo iš Rytų.

Tik 1954 m. TSKP Centro Komiteto ir TSRS Ministrų Tarybos padaryti nutarimai po visasąjunginio statybininkų pasitarimo, kad reiktų gaminti putbetoninius, putsilikatinius ir silikatinius blokus ir plokštes.

1951 m. inž. V. S. Rebrikovo pasiūlymu nuo 1951 m. įdegti dideli sieniniai blokai iš degtų ir silikatinų plytų. Rašo: "Be to, plytinėse galima kaip rišamąsias medžiagas skiediniui panaudoti gamybos atliekas: plytų laužą, sumalus vibromalūne ir pridėjus kalkių..." Autorius liudija, kad į plytų laužą dėmesys atkreiptas 1951 m. Tai kas atsitiko su karo griuvėsiais po tiek metų? Nejaugi sovietai tiek turtingi, kad jiems neužsimokėjo panaudoti griuvėsių medžiagas? Propagandai užtenka pastatyti kelis darbininkų namų kvartalus ir rekti, kad jau pralenktas buržuazinis pasaulis. Štai kodėl sovietai taip nemėgsta Vakarų Berlyno, kuris ten pat ir aklam liudija buržuazinio ir komunistinio pasaulio statybas, mokėjimą išnaudoti resursus, pagaliau, ir kultūras.

Moka ir A. Rozenbliumas kirsti Vakarus. Girdi, "laikydami, kad mūro elementų tvirtumas priklauso vien nuo akmenų tvirtumo, kapitalistinių šalių tyrinėtojai turėjo priimti labai didelius mūro konstrukcijų tvirtumo atsargos koeficientus. Pavyzdžiui, mūriui iš plytų, kurių laikinasis atsparumas gniuždymui 150 kg/cm², taikydamos atsargos koeficientą 150:16=9,4". Sovietiniai gi surado, kad mūro tvirtumas priklauso ir nuo skiedinio mechaninių savybių ir įrodė, kad mūro atsargos koeficientas yra tik 3, bet ne 9 ar 10. Jei kas manytų, kad šio atradimo išvadoje sovietai būtų pakėlę plytų mūro leistiną apkrovimą, labai klystų. Jie tik tiek suskaldė ir susmulkinė savo normas, kad iš aiškaus dalyko padarė miglotą ir toms normoms suprasti reikia specialių studijų. Tą komplikuošanu daugelis pamena iš stalininių laikų, kai pats vyriausias normų vir-

šininkas Lietuvoje susiimdavo už galvos, kai kas paprašydavo paaiškinti kokią normą.

Ramia sąžine galima sutikti ir su tvirtinimu: "Tobuliausios mūrinių konstrukcijų teorijos sukūrimas, didelių tiriamųjų šios srities darbų atlikimas ir didžiulis praktinis mūrinių konstrukcijų taikymas statyboje užtikrino Tarybų Sąjungai prioritetą daugumos mūrinių konstrukcijų teorijos ir vykdymo problemų sprendime..."

Dar genialaus Stalino laikais, skaitant sovietų literatūrą, teko susipažinti su sovietų išradimu armiruoti plytų mūrą ir taip jį panaudoti, kaip sunkiau apkrautą koloną. Kodėl gi ne, — tas galima, jei statyba neturi cemento betonui gaminti. A. Rozenbliumas dabar aprašo tolimesnę pažangą. Jei seniau kapitalistai ir jie patys statydavo mūrus tik iki 6-8 aukštų, tai dabar iki 12-14 aukštų. Apatinių aukštų sienos armuojamos horizontaliai, o viršutiniuose aukštuose lengvinama sienų konstrukcija ir taip gaunasi beveik kaip Babelio bokštas. Tai, matote, sovietų dangorėžis. Tikrinamas atsparumas vėjui ir sienos skaičiuojamos kaip nekarpyta daugiaatramė sija.

Kuklesnis vakarietiškas inžinierius gali suabejoti dėl šios konstrukcijos. Nuo perdidelio sienų apkrovimo gali prasidėti pagreitinatas plytų irimas. Armatūra duoda sienai daugiau tamprumo, padeda išlyginti apkrovimus ir tiek. Nepagerina pačios plytų medžiagos. Tai grynai sovietiška konstrukcija ir ją palikime sovietams. Manau, kad kuklūs Vakarai ir toliau pasiliks prie plienbetonio ar plieno skeleto. USA valstybėje jau dabar daugelyje pastatų atsiskaita nuo mūrinių sienų ir naudojama izoliacinė medžiaga apgaubta nerūdijančio plieno ar aliuminio lapaš. Vakaruose kapitalistai užtenkamai pagamina plieno ir cemento — imk jį ir naudok be plano.

Toliau A. Rozenbliumas rašo: "Mūriniams konstrukcijoms kapitalistinėse šalyse dar iki šiai dienai plačiausiai taikomas skaičiavimas pagal leistinus įtempimus. Šiuo skaičiavimo būdu konstrukcijos nagrinėjamos eksploatacijos stadijoje, veikiamos leistinių krūvių; pagrindinis skaičiavimo reikalavimas — medžiagų įtempimai nuo tokių krūvių turi neviršyti vadinamųjų leistinių įtempimų. Pastarieji sudaro tam tikrą dalį atitinkamų laikinųjų atsparumų". Visi sutinka, kad šis skaičiavimo metodas nevisiškai išryškina pastato apkrovimo atsargos laipsnį ir nevisada duoda ekonomiškus atsakymus. Jau nuo seniau mėginta skaičiuoti ieškant konstrukcijų suardančius krūvius (ir čia neapsieinama be sovietų pirmavimo). Metodas pagrįstas jėgų ieškojimu, kurios sukelia pastato elementų plyšimą, irimą, arba "pastovumą sugriaunančių ribinių poveikių (momentų, jėgų) nustatymu". Ir čia viskas priklauso nuo atsargos koeficiento, kurį nustato normos. Ir šiame metode, anot A. Rozenbliumo, neatsižvelgta į atskirų veiksnių vertinimą, pavyzdžiui, perkrovimo medžiagų savybių netolygumo ir kt.

Štai, dabar sovietai ir išvystė ribinių būvių metodą:

"Ribiniais vadinami tokie konstrukcijų būviai, kuriuos peržengusios, konstrukcijos netenka savybės praeintis išoriniams poveikiams arba pasidaro ne-

tinkamos normaliam eksploatavimui. Skiriami 3 ribiniai būviai:

"1. Pirmasis ribinis būvis, atitinkąs konstrukcijos tvirtumo ribą (atlaikymo galia tvirtumo atžvilgiu), arba jos pastovumo riba (atlaikymo galia pastovumo atžvilgiu).

"2. Antrasis ribinis būvis, atitinkąs ribines konstrukcijos deformacijas.

"3. Trečiasis ribinis būvis, atitinkąs konstrukcijos plyšimo pradžią (atlaikymo galia plyšimo atžvilgiu)".

Skaičiuojant taikomi trejopi koeficientai: Perkrovimo koeficientas n , medžiagų vienodumo koeficientas k ir darbo sąlygų koeficientas m , įvertinąs konstrukcijos galios nukrypimus dėl konstrukcijos darbo sąlygų pvz. dėl įtempimų koncentracijos, dėl agresyvios aplinkos įtakos.

Įvairios lentelės, koeficientai, normos priede sudaro apie 70 pusl., jei neskaityti lentelių, talpintų tekste.

Paminėta visa eilė nusipelnusių mokslininkų, kaip profesorai Oniščikas, Popovas, sukūrę skiedinio tvirtumo teoriją (rodos, kad ši sritis kitų šalių mokslininkų būtų buvusi praeita nepastebėta). Gi A. I. Rabinovičius į praktiką įdiegė dvigubo kreivumo skliautus iš plytų mūro. Tekste net rodomas tos konstrukcijos daržovių sandėlis 7,5 m pakilos ir 15 m platumo. Pagarba už tokią genialią konstrukciją. Gaila, kad jos negalime pasiskolinti Amerikai, nes Amerikos kapitalistai tikrai bankrutuotų, jei statytų tokios konstrukcijos sandėlius. Užtenka tik prisiminti unijistą mūrinių ir jo imamas kainas už darbą. Kas kita tokia statyba kolchoze, kur kolchozininkas per metus išdirba po 1000 darbadienių ir nežino ar gaus atlyginimą metų gale. Panašių kolchozinių konstrukcijų rodoma ir daugiau. Visa eilė konstruktorių tokiu būdu užsidirbo net mokslinius laipsnius. Taip architektūros mokslų kandidatas Tupolevas pasiūlė kryžminį plonasienį skliautą, susidedantį iš keturių skliautinių šlaitų (tai kas, kad viduramžiais tuo būdu statė bažnyčių skliautus — Tupolevas dėlioja plytas gulsčiai).

Technikos mokslų daktaras B. G. Korenevas pasiūlė skliautą iš rutulio paviršiaus, kurį išskiria keturios vertikalės sienos-atramos.

Kyla nemalonūs prisiminimai iš pirmosios okupacijos metų, kai skaitai apie mūrį žiemą, kurį sovietai mėgsta, kad nelaikytų dykų statybos darbininkų. Jie turi išvystę du metodus, kurių vienas termosio būdas — šildyti plytas ir skiedinį, kuris geras, jei mūras kurį laiką šildomas, ar apsaugomas nuo greito atšalimo. Pastebėta, kad jei užšala pradėjęs kietėti skiedinys, atšilus jis toliau kietėja, nors ir nustoja 20-30% tvirtumo. Tam tikslui šildomos plytos bei skiedinys ir šis būdas tinka iki -10°C šalčio (paliekant atsakomybę sovietų mokslui).

Nuo ankstyvaus užšalimo nukenčia skiedinio sukibimas prie mūro ar prie armatūros. Greit užšalęs skiedinys mažai sėda, užtat sėdimai vyksta atšilus mūruj (iki 2mm/m plytoms, iki 4 mm/m akmenims, o nelygių siūlių mūras iki 7 mm/m). Šie duomenys liudija labai nemalonus reiškinius pastate ir pranašauja liūdną karjerą inžinieriui.

Jei užšala 20% tvirtumo pasiekęs skiedinys, tai nuo užšalimo mūras nenukenčia. Per šalčius šiai sąlygai išpildyti reikia kapitalistinių priemonių šildyti statybos vietą, ar pastatą. Užtat populiarus termosos būdas — šildyti iki 10-15° C tik plytas ir skiedinį.

Iš čia ir prisimindami, kada sovietai pirmisiais metais vykdė propagandines darbininkų butų statybas žiemos metu, kad parodytų, jog darbininkų reikalai jiems pirmoje eilėje. Deja, Lietuvos klimatas labai nepastovus: tai užšala, tai vėl atleidžia po kelis kartus per žiemą. Atsitiko, ką specialistai iš anksto žinojo: sienos, pertvaros, kaminai išsivartė, daug kur apgriuvę, suplaisioję; stogai kiauri. Ilgai po sovietų išsinešdinimo butų kolonijos buvo remontuojamos, perstatomos, kad būtų galima jas apgyvendinti. Jei gerai pamenu, papildomi darbai kainavo apie 50% pastatų vertės. Tokias pramogas gali sau leisti tik sovietai. Panašių nuotykių jų spauda skelbia ir dabar, nes išmokęs ūkiškai tvarkytis sovietų žmogus jau nebebūtų komunistas. Komunistas atsakingas tik už partinę ištikimybę ir jis pats dažniausiai tik vykdo planus iš viršaus. Jau tada kartus patyrimas rodė, kad Maskvos viešpačių joki aiškinimai ar atskalbinėjimai neįtikina, o tik pykdo.

Užmiršus sovietines priemaišas, A. Rozenbliumo veikalą galima skaityti su įdomumu; ypatingai jis gali būti įdomus tiems, kurie mėgsta statinius skaičiavimus, kurių pavyzdžių šioje knygoje netrūksta. Bendrai, visas veikalas duoda įspūdį, kad čia mūro konstrukcijos vertinamos statybinės statikos matematiko akimis. Tokių veikalų mūro konstrukcijų srityje nėra daug. Įdomus parodytas mūrinės kolonos lopymas plienbetonine konstrukcija, matomai imtas iš sovietinės praktikos. Įdomūs išvedžiojimai apie sienų angų sijų skaičiavimus.

Naudotos literatūros sąrašė nurodyta, kad naudotasi keliomis knygomis iš Vakarų Vokietijos.

A. Balsas

Iš Šv. Lauryno upės jūrkelio statybos darbų

J. V. Danio ilgas straipsnis studija "Šv. Lauryno upės nukreipimas laikina akmenų užtvanka" ("St. Lawrence River Diversion by a Rockfill Cofferdam") buvo atspausdintas inžinerijos žurnale "The Engineering Journal", rugsėjo mėn. numeryje, pp. 77 - 84. Šis žurnalas yra Kanados bendrosios inžinierių sąjungos The Engineering Institute of Canada organas.

Šv. Lauryno upės jūrkelio ir hidroelektrinės statyboje buvo panaudota daugelis įvairaus tipo laikinųjų užtvankų upės vagoje, kad būtų galima pastatyti pagrindinius įtvarus. Aprašomi užtvanka buvo statoma netoli Cornwall, Ontario, ir ji nukreipė visą upę — daugiau kaip 200,000 kub. pėdų per sek. debitą — į specialiai iškastą kanalą. Milžiniškos upės nukreipimas buvo atliktas laikina akmenų užtvanka. Akmens (sprogdinta uola) buvo metami į srovę iš specialaus vagonėlio, kuris važinėjo kabeliu nutiestu skersai plačią upę. Taip pat statybai buvo naudojama didžiuliai sunkvežimiai ir kitos sunkiosios statybos mašinos.

Laikinos akmenų užtvankos ties Long Sault Rapids ant Šv. Lauryno upės statybos vaizdas. Srovės greitis prieš pradėdant statybą buvo 7.5 pėdos per sek. ir statybos metu siekė iki 30 pėdų per sek.

Statyba buvo sunki dėl didžiulių vandens masių ir didelių srovės greičių. Be to reikėjo atsižvelgti į laivininkystės ir vandens jėginės interesus, kas dar labiau komplikavo statybos eigą.

Studijoje aprašoma projektavimas, statybos patyrimai, modelių naudojimas, ir daroma išvada dėl panašių statybų. Upės nukreipimas akmenų užtvanka buvo labai sėkmingas ir ekonomiškas.

Tai yra antras J. V. Danio straipsnis atspausdintas žurnale "The Engineering Journal". Ankstyvesniam straipsnyje buvo aprašoma projektavimas ir statyba žemės užtvankos New Brunswick provincijoje, kur autorius buvo ir statybos vykdytoju inžinieriumi.

Technikos žodis sveikina savo mielą bendrą darbį su puikiu pasisekimu ir geru atstovaviu lietuviu vardui Kanadoje.

IŠ MŪSŲ VEIKLOS

BOSTONAS

1958 metų Skyriaus veiklos apžvalga

Sakytų metų skyriaus veikimas be mažų pakaitų ėjo skyriui jau įprasta vaga ir buvo tinkamo lygio. Suėmus, veikimas atrodė sekančiai: Narių metus pradėdant būta 37 — aktyviųjų 34 ir garbės narių 3. Metų bėgyje mirė 1 (inž. T. Okunis) ir įstojo 2. Šio metu skyrius turi 38 narius ir 2 narius kandidatus. Nario ir kitus mokesčius sumokėjo apie 90% narių.

Metų bėgyje įvyko 6 susirinkimai ir 1 išvyka. Susirinkimų programa buvo sekanti: 1. Įžanginis valdybos pirmininko pranešimas ir diskusijos skyriaus veiklos klausimais. 2. J. Gimbuto paskaita apie okupuotos Lietuvos kaimo statybą. 3. Valdybos pirmininko žodis Vasario 16-sios progą ir rašytojo Stasio Santvaro kūryba (skaitė autorius). 4. Amerikiečio inž. McNamara pranešimas su nuotraukomis apie Sariyar užtvankos ir jėgainės statybą Turkijoje. 5. Merrimac Paper Co. Inc. popieriaus fabriko lankymas. Paaiškinimus davė fabriko technikinės ve-

Chicagos skyriaus balius

Šiais metais tradicinis Inžinierių ir Architektų Balius įvyko sausio 17 dieną, šeštadienį, Sheraton viešbučio didžiojo balių salėj. Kaip ir kiekvienais metais, taip ir šiemet balius sutraukė ne tik gražų būrį skyriaus narių, bet ir nemažą dalį Chicagos lietuviškos visuomenės. Į vieną iš puošniausių Chi-

dėjas S. Malėnas. 6. J. Gimbuto įspūdžiai iš kelionės po Europą su nuotraukomis ir paaiškinimais.

Susirinkimuose vidutiniškai lankėsi 23 nariai, arba 70% viso narių skaičiaus. Išvykoje, įskaitant šeimų narius ir keletą svečių, dalyvavo 54 asmenys. Išvyka vyko Audronės vasarvietėje Cape Cod ir gražiam orui esant suteikė dalyviams progos ne tik gražioje pajūrio gamtoje pasilsėti, bet ir savo tarpe jaukiai laiką praleisti ir jaunimo meniniais pasirodymais bei išdaigomis pasidžiaugti. Patalpas susirinkimams yra davę šie kolegos: Gavelis, Žiaugra, Treinys, Barūnas, Malėnas ir K. Kriščiukaišis. Jiems ir vaišes rengusioms jų ponioms valdyba nuoširdžiai dėkoja.

Tiek pats skyrius, tiek paskiri jo nariai, kaip ir visuomet, aktyviai reikėsi visuomeninėje veikloje ir nebuvo šykštūs paremti kitų lietuviškų organizacijų veiklą. Kaip ir kasmet, Vasario 16-sios proga skyrius paaukojo nemažą sumą Amerikos Lietuvių Tarybai ir mažesnėmis sumomis parėmė Lituanistikos mokyklą Bostone, New Yorke vykusį PLB seimą ir Laisvės Varpo radijo programą. Skyrius buvo pasiuntęs savo atstovus į Imigracijos Tarnybos viršininkės Mrs. Tatan pagerbimo vaišes ir ALT kongresą Bostone. Skyrius pareiškė didelės inicia-

cagos viešbučių iš arti ir iš toliau suvažiuo apie 430 svečių, kurių punktualumas buvo tikrai pavyzdingas.

8 valandą vakaro, didingai apšviesto salėj, prasidėjo pietūs, kurių metu orkestras švelniai ir ne-nuilstamai žavėjo susirinkusius ištraukomis iš europinių bei amerikiečių operečių. Pietūs buvo baigti 9:15 val. ir tuo metu ligšiolinis skyriaus pirmininkas inž. S. Jokubauskas pasveikino visus atsilankiusius ir vakaro programai praversti pakvietė inž. J. Jurkūną, kuris pristatė į balių atsilankiusius garbės svečius: Tėvą Bernatonį — Lietuvių Sielovados Vadovą Vokietijoje, Lietuvos Konsulą Chicagoje Dr. Daužvardį, Profesorius S. Dirmantą ir J. Šimoliūną, Dr. kun. Prunskį. Taip pat buvo pristatyti inžinieriai: A. Ostrauskas, V. Lapatinskas, D. Šatas, J. Juzėnas, M. Klygis ir A. Urbutis, kurie sudaro naujai išrinktą 1959 m. skyriaus valdybą.

Operos solistė ponia Prudencija Bičkienė, akomponuojant Profesoriumi Jakubėnui padainavo "Romansą", "Žvaigždutę" ir "Romantišką Pavasarį", o bisui — "Pasakyk mamyt". Vakaro staigmena buvo vienos poros — inžinieriaus ir ponios A. Pabarčių, orkestrui pritariant, puikiai atlikti tango, fokstrotas ir, susirinkusiems tuo nepasitenkinus — chacha, vienas iš šiuo metu populiariausių Lotynų Amerikos kilmės šokių. Inž. Izidorius Bartkus pademonstravo pereiniais metais įvykusio baliiaus filmą, kuris susilaukė labai šilto žiūrovų sutikimo.

Apie 10 valandą prasidėjo šokiai, kuriems grojo 15 žmonių orkestras, vadovaujamas Freddy Fischer. Svečiai, puikios muzikos lydimi, linksminosi iki 3 valandos ryto. Apie vidurnaktį, tautiniais rūbais pasipuošusios mergaitės, su jaunais palydovais, išplatino rožes tradiciniam rožių valsui, kurio pelnas buvo skiriamas Vasario 16 d. Gimnazijai ir ALIAS Stipendijos Fondui.

tyvos ir aktyviai prisidėjo prie a.a. arch. A. Funko paminklų pastatymo ir medžiaginės paramos jo našlei. Už tai ypatinga padėka tenka paminklo statymo komisijai — kolegoms Maniui, Adomavičiui ir Mikalaukui — ir dar atskirai kol. V. Adomavičiui už paminklo projekto paruošimą.

Pajamų metų bėgyje buvo \$1160.54 ir išlaidų susidarė \$1062.50. Kasoje metams baigiantis buvo \$98.04.

Šių metų veikla palyginus su kitų metų veikla parodo, kad skyriaus veikimo būdas jau yra nusistovėjęs ir eis panašiu keliu ir ateityje. Kai savo narių skaičiumi skyriui kiek žymiau išsiplėsti galimybės yra labai ribotos, šitokį veikimo būdą tenka laikyti ženklu, kad skyrius, kaip organizacinis vienetas, yra pilnai subrendęs ir turi gerų perspektyvų ir toliau tvirtai laikytis.

Atsistatydindama valdyba nori skyriui to nuoširdžiai ir palinkėti ir visiems kolegoms už paramą valdybai einant savo pareigas padėkoti. Asmeniškai padėka priklauso kolegoms sekretoriui Žiaugrai ir išdininkui Nenortui už tikrai darnų bendradarbiavimą tvarkant visų metų skyriaus reikalus.

(Iš buvusio valdybos pirmininko S. Malėno pranešimo 1958.11.1 d.)

Aštuonias valandas užtrukęs balius buvo inž. Iz. Bartkaus nenuilstamai filmuojamas, taip, kad ateity, baliuje dalyvavę, galės save pamatyti filme.

Sprendžiant iš atsilankiusių nuotaikos ir pelno, tenka pažymėti, kad tai buvo vienas iš pačių šauniasių ir geriausiai pasisekusių balių ne tik inžinierių tarpe, bet ir visoj Chicagos lietuviškoj visuomenėj.

Balių surengė ligšiolinė skyriaus valdyba, susidedanti iš inžinierių S. Jokūbausko, I. Bartkaus, A. Ostrausko, J. Rimkevičiaus, E. Žitkaus ir E. Vilko.

Balius davė per \$900.- pelno. *Buvęs*

★Korp! Grandis atsikūrė Chicagoje 1958 m. ir tuo pačiu vėl atbudo tradicijos kaip dainos, grandkava ir kt.

Ji yra ateitininkų padalinys, kuriam priklauso studentai studijuoją inžineriją ir architektūrą Chicagos un-tuose. Filisteriai inžinieriai gali padėti korporantams studentams duodami gilesnę pažiūrą į plačią inžinerijos šaką. Per korporacijos susirinkimus, kurie vyksta kas mėnesį Jaunimo Centre, skaitomi iš technikos srities referatai, o po to seka diskusijos ir apie visuomeninius lietuvių reikalus.

Daug kurie šios korporacijos studentai šalia universitetinių studijų lanko Aukštesniuosius Lituanistikos Kursus. Nors Korp. gyvuoja Chicagoje nepilnus metus, jau susidarė antra studentų grupė norinčių įstoti į ją.

Korp. Grandis yra pirmoji technikinė lietuvių studentų korporacija J.A.V.-se. *A.T.*

DIPL. CHEM. INŽ. KRIAUCIONIS Mečislovas po ilgos ir sunkios ligos mirė 1958 m. gruodžio 24 d. Kanadoje, Montrealio ligoninėje. M. Kriaucionis 1943 m. baigė V. D U-to Technologijos fakultetą. 1950 m. persikėlė iš Anglijos (dirbo Manchesteryje) į Montrealį Kanadoje. Lietuvoje buvo Korp! Neo-Lithuania narys, o 1956-58 m. Montrealio Korp! Neo-Lithuania Valdybos pirmininkas.

K.K.

A t i t a i s y m a s

T.Ž. nr. 6, 58 m., "ALIAS Čikagos sk. veiklos apžvalgos" gale paminėta: "... ir paskirai, pats save atstovaudamas, dar dalyvavo V. Vintartas". Kadangi iš Čikagos tokiu pat būdu save atstovavo ir kol. J. Mulokas bei prof. J. Šimoliūnas (kaip ALIAS narys), tai tokį manę išskyrimą gal turėčiau laikyti ypatingu "pagerbimu". Esu priverstas paminėti, kad turėjau garbę turėti 24 kolegų raštišką įgaliojimą juos suvažiavime atstovauti bet tuos balsus perdavčiau sk. p-kui, kuris juos pasidalino su prof. S. Dirmanu. *V. Vintartas*

19 psl. k. sk. 12 eil. iš viršaus atspausdinta: Quantitative, turi būti — Quantitative.

1958 m. T.Ž. Nr. 6 papildymai

Autoriui nurodžius, papildyti straipsnį (psl. 10, deš. sk. pradėdant 16 eilute iš viršaus) kaip seka:

... vasario mėn. ir dipl. inž. arch. J. Mulokas ALIAS atstovų 1958.XI.28-30 suv-me Baltimorėje paskaitose ir kiti kultūrininkai.

Straipsnyje "Bergždžios Pastangos" psl. 6 k. sk. 5-6 eil. iš viršaus papildyti kaip seka: — pakeisti archaišką anglų matų sistemą į logišką metrišką. Jis kreipėsi į JAV prezidento asistentą Sh. Adams su motyvuotu pareiškimu siūlydamas paskirti...

—oOo—

Iš plačiosios PLIAS padangės

1959.II.1 pavyko trims C. V-bos nariams susirinkti posėdžio. I. Sąjunga vis dar vystosi. Po ilgo susirašinėjimo susiorganizavo ir tapo pripažinti du nauji PLIAS skyriai: N. Zelandijoje ir V. Europoje (Vokietijoje). Sustiprėjo viltis, kad kol. Z. Bačeliui pavyks apjungti po Brazilijos erdves išsi-sklaidžiusius lietuvius inžinierius ir atgaivinti tenykštį skyrių. Yra ten ir architektų.

II. Bus kreiptasi į Clevelando skyrių, kad suvažiavimo Baltimorėje nutarimu sudarytų PLIAS centriniams organams išrinkti komisiją ir pravestų kontakte su C. V-ba rinkimus susirašinėjimo keliu. Per anuos rinkimus veikusios rinkimo taisyklės buvo pripažintos tinkamos ir bus kolegoms paskelbtos. Bus prašoma savo skyrių, o per ALIAS, ir kitus padalinius patvarkyti ir prisiųsti centrams vėliausios datos "gyvųjų" narių sąrašus su adresais ir ta proga pasinaudoti užsilikusiems mokesčiams surinkti ir atsiskaityti. Svarbu skyriuose panagrinėti veiklos klausimus ir kolegiskai aptarti būsimųjų rinkimų opius klausimus: iš kurių kraštų ir miestų ir kuriuos kandidatus pateikti ateinančiai ilgokai, nes keturių metų, organų kadencijai. Rinkimų komisija savo keliu pateiks centrai įvairioms rinkimų fazėms atitinkamo kalendoriaus projektą. Referendumo keliu spręstinų klausimų C. v-ba kol kas neturi. Jei tokių klausimų atsirastų, — kviečiu skubiai ir plačiai pranešti reikalą C. V-bai.

III. PLIAS centras ir ALIAS Čikagos skyrius susirūpino 1959 m. vasarą Čikagoje organizuojama didžiule tarptautine pramonės paroda, kurioje mūsų konsului pavyko rezervuoti teisę įrengti Lietuvos (ne Lietuvos TSR) skyrių. Šiuo reikalu suvažiavimas Baltimorėje pavedė rūpintis S. Dirmantui, J. Mulokui ir Čikagos skyriaus pirm-kui. Reikalas ilgoką laiką buvo atsidūręs Illinois Lietuvių Prekybos Kameronoje (Lithuanian Chamber of Commerce of Illinois). Dabar jau sudarytas komitetas. Pasiskirstyta pareigomis. Už patalpą įmokėta pusė nuomos (viso reikės \$800.00). S. Dirmantui, M. Ivanauskui, J. Mulokui ir V. Šimkui pavesta esminis klausimas: nustatyti, ką rodyti lietuvių skyriuje? Kai kas iš mūsų juokavo, kad užversime garsiais lietuviškai-amerikoniškais gaminiiais: sūriais su kmynais ir be kmynų, stipriai rūkytais skilandžiais, kumpiais, rugine stambaus malimo duona, pabersime saldinais "karvutė" ir papuošime gal išlikusiais Baltosios Meškos alaus buteliais! Minėta komisija I.30 d. nusistatė šią retą netikėtai pasitaikiusią progą išnaudoti parodymui čia gimusiems ar prieš I Pas. karą atvykusiems lietuviams ir milijonui kitataučių (visi parodos lankytojai ne-

TECHNIKOS ŽODIS

The Engineering Word

c/o K. Paukštys
2610 W. 47-th Street
Chicago 32, Ill., U.S.A.

Postmaster:
Form 3547 requested
Return Postage Guaranteed

Dovydulis, Aleksandras
2428 So. Jawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

BULK RATE

išsisuks, nepraėję pro mūsų paviljoną) savitą lietuvių tautos kultūrą ir jų sukurtą, tiek daug Europos likimui nusvėrsią, didingą valstybę. Numatyta šie skyriai: Tautos senovė ir t.v. istorinė Lietuva (iki 1792 m.); Pavergtoji ir kovojanti Lietuva (1794 — 1812 — 1831 — 1863 — 1904 — 1918); Atstatytoji Lietuva — Lituania Restituta 1918-1940. Moderniosios krašto okupacijos ir dabartis. Lietuviai svetur: Mokslininkai, profesoriai (Domeika, Mickevičius...), kariai (Chodasevičius, Kosciūška...), karaliai, mokytojai, menininkai, poetai, veikėjai (A. Olis), lakūnai (Darius-Girėnas, Vaitkus...)... Prašome kolegas, pavieniui ar per skyrius mūs paremti sumanymais, eksponatais, o ypač lėšomis. Be išlaidų patalpoms, dar reikia įrengimui, eksponatų apdraudai, apsaugai ir t.t. Eksponatų bus įdomių ir vertingų: senų ir naujų žemėlapių, pinigų kolekcijų, dokumentų, pašto ženklų ir t.t. Ši paroda tai mūsų gyvybės įrodymas; tai priemonė kovai už mūsų ir mūsų vaikų būvį, tai kova už Lietuvos laisvę. (1960-1961 m. Čikagoje paežerėje statomose specialiose patalpose vėl bus pasaulinė tarptautinė paroda. Nėra garantijos Laisvajai Lietuvai tenai dalyvauti.)

IV. Svarbų ir mūsų pasiuntinybės rūmai naujoje Brazilijos sostinėje (T.Ž. 1958 m. Nr. 6). Po nepasisekusios PLIAS iniciatyvos suruošti laike Pasaulinio LB Seimo Lietuvos architektūros parodą (greita meno, knygų ir muzikų pasirodymų), esame atsargesni siūlymams organizuoti projektų konkursui ir premijas sukelti.

T.Ž. paskelbta medžiaga yra per menka projektavimui: sklypo neįžiūriu, net "š" nepažymėta. Kryželių lyg kažkas panaikinta...

Klausimas iškeltas kiek pavėluotai ir iki Baltimorės suvažiavimo nebuvo pribrandintas, sudarė staigmeną ir todėl negalėjo būti sėkmingai išspręstas. Nutarėm sueiti kontaktan su atstovybe, su nauja ALIAS C. V-ba ir atkreipti kolegų architektų, ypač braziliečių, dėmesį. Naujoji sostinė pradėta ruošti prieš 5 metus. *St. Dirmantas*

PASITARIMAS PASIUNTINYBĖS RŪMŲ REIKALU

Lietuvos pasiuntinybės Brazilijoje rūmų statybos klausimu Čikagoje 1959.II.15 įvyko S. Dirmanto, J. Kova-Kovalskio, B. Lukštaitės, J. Muloko ir V. Vintarto pasitarimas. Negalėjo dalyvauti A. Didžiulis, M. Ivanauskas, A. Jurkūnas, S. Kolupaila.

PLIAS-o pirm-kas prof. J. Šimoliūnas painformavo apie mūsų atstovo Brazilijoje laiškus PLIAS-ui ir ALIAS-ui, sugestijonuojančius paskelbti

konkursą. Susipažinus su turima medžiaga (T. Žd. 1958, Nr.6) rasta, kad pateiktų duomenų nepakan-ka rimtam, kad ir eskizinio projekto, konkursui paskelbti. Nutarta: I. Patarti mūsų pasiuntinybei sudaryti vietoje kompetentingą numatomos *statybos komisiją*, kad ir iš Brazilijoje gyvenančių inž. statybininkų ir architektų lietuvių. Komisija, palaikydama ryšius su mūsų atstovybe ir su NOVACAP, turėtų sudaryti abiem pusėms priimtina *statybos* programą ir painformuotų PLIAS-ą, suteikdama ir technines NOVACAP projektams ir statybai sąlygas, aiškindama apie klimato ir ekonomines (darbų, medžiagų) ypatybes ir kt. *St. Dts.*

KVIETIMAS Į TALKĄ

Jau nuo 1958 m. rugpiūčio mėn. Lietuvių Inžinierių ir Architektų veiklos kultūriniai-istorinis veikalas dalimis renkamas spaustuvėje. Vienas trečdalis medžiagos jau surinkta spausdinti.

Tik 241 iš virš 1000 laisvajame pasaulyje gyvenančių lietuvių inžinierių ir architektų iki šiol atsiliepė Betgi iš viso surinkta tik mažesnė pusė reikalingos sumos.

Veikalo redakcija nuoširdžiai prašo ir visus kitus mielus inžinierius, architektus ir technikus prisijusti nors minimalinę vienkartinę — nuo šų Naujų Metų \$5.00 prenumeratą, o kurie išgali ir papildomą paramą.

Visi PLIAS ir ALIAS skyriai prašomi pasekti didžiai vertingu ALIAS Chicagos skyriaus valdybos pavyzdžiu (aukojo \$150.00) ir tapti šio veikalo fundatoriais, mecenatais.

Taip pat mieli Kolegos — pasiturintieji inžinieriai, architektai, technikai ir statybų kontraktoriai — nuosavas projektavimo įstaigas, gamybinės įmonės ir technikos gaminių prekybas turintieji, kviečiami didesnėmis sumomis paremti mūsų inžinierių šeimos veikalo išleidimą (pvz. Dipl. inž. B. Galinis iš Bostono aukojo \$103.00) ir būti šio kultūriniai-istorinio veikalo išleidimo rėmėjais, fundatoriais ir mecenatais.

Redakcija iš anksto nuoširdžiai dėkodama, laukia visų mielų Kolegų didžiai vertingos ir labai reikalingos talkos.

Prenumeratas ir paramą siųskite šiuo adresu:
K. Krulikas, 93-11 — 114 St., Richmond Hill 18,
N.Y., U.S.A. *Redakcija*

SKAITYTOJŲ ŽINIAI

T. Ž. prenumerata 1951-1954 m. laikotarpyje buvo \$2.-; 1955-1958 m. — \$3.-, o šiems, 1959 m. yra — \$5.-. *st. antams* — \$2.- metams.